ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

DISTANCE MBA IN TOURISM

Ο ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ. Ο ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ.

ΕΛΕΑΝΑ ΜΑΡΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

DISTANCE MBA IN TOURISM

Ο ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ. Ο ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ.

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

ΕΛΕΑΝΑ ΜΑΡΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ελεάνα Μάρα, 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Εξεταστική Επιτροπή (Examination Committee):

- Πρώτος Επιβλέπων Πανεπιστήμιο Νεάπολις [.....ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

- Άλλα μέλη Επιτροπής [..... ονοματεπώνυμα, βαθμίδες, υπογραφές] (Other members)

Υπεύθυνη Δήλωση και Υπογραφή του φοιτητή

Η Ελεάνα Μάρα, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Ο ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ. Ο ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΒΟΥ», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές οι οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η Δηλούσα

Περιεχόμενα

Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα 8

Περίληψη 9

Abstract 10

Εισαγωγή 11

1ο κεφάλαιο Τουρισμός 13

1.1. Γενικά στοιχεία για τον τουρισμό 13

1.2. Τουριστικός προορισμός και τεχνολογίες 19

1.3. Κατηγορίες τουριστών 20

1.4. Στατιστικά στοιχεία επισκεψιμότητας 21

2ο κεφάλαιο Εναλλακτικός τουρισμός 25

2.1. Ταξινόμηση τουριστικής δραστηριότητας 25

2.2. Είδη εναλλακτικού τουρισμού 26

2.3. Παγκόσμιος γεωτουρισμός 27

2.3.1. Γεώτοπος 30

2.3.2. Γεωπάρκα 31

2.3.3. Διεθνείς Οργανισμοί και Πολιτικές Γεωδιατήρησης 35

2.4. Απολίθωση ζωικών και φυτικών οργανισμών 39

2.4.1. Διεθνείς περιπτώσεις απολιθωμένου δάσους 40

2.4.2. Απολιθωμένο δάσος στην Ελλάδα 42

3ο κεφάλαιο: Ερευνητικό μέρος 46

3.1. Αποτελέσματα συνέντευξης 49

4ο κεφάλαιο Συζήτηση 53

5ο κεφάλαιο: Συμπεράσματα - Προτάσεις 58

Βιβλιογραφία 60

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο συνέντευξης 68

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Τζίρος ξενοδοχείων στην Ελλάδα 24

Πίνακας 2: Ειδικές μορφές τουρισμού 26

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 1: Εξέλιξη διεθνών αεροπορικών αφίξεων 2016-2020 22

Εικόνα 2: Διεθνείς Τουριστικές Αφίξεις 23

Εικόνα 3: Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου 32

Εικόνα 4: Γεωπάρκο Ψηλορείτη 33

Εικόνα 5: Φαράγγι του Βουραϊκού 33

Εικόνα 6: Σπηλαιοβάραθρο Γεωπάρκου Βίκου-Αώου 34

Εικόνα 7: Γεωπάρκο Σητείας- αναρριχητικά πεδία Κάτω Ζάκρου 34

Εικόνα 8: Τομείς δραστηριοποίησης IUCN 37

Εικόνα 9: Απολιθωμένος κορμός κωνοφόρου δένδρου 43

Εικόνα 10: Η αφίσα της ψηφιακής συνάντησης της Διεθνούς Έκθεσης Τουρισμού του Βερολίνου για το 2021 (ITB Berlin NOW) 54

Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα

Η διεξαγωγή της παρούσας μελέτης κρίνεται σημαντική, ιδιαίτερα κατά την περίοδο εξέλιξης και παρουσίας της Παγκόσμιας Πανδημίας COVID-19 καθώς διαπιστώθηκε έλλειψη παρόμοιων ερευνών την παρούσα περίοδο οι οποίες αφορούν τον τρόπο διατήρησης του γεωτουρισμού και του ενδιαφέροντος των επισκεπτών για το Απολιθωμένο Δάσος.

Επίσης, δεδομένου ότι το Απολιθωμένο Δάσος προσελκύει πλήθος επισκεπτών, κρίθηκε απαραίτητο να διερευνηθεί και το γεγονός της σύνδεσης της επισκεψιμότητας τουριστών με την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος στο νησί και την γενικότερη επισκεψιμότητα.

Συζητώντας στο θεωρητικό μέρος την γενικότερη συσχέτιση του γεωτουρισμού με τα οικονομικά οφέλη στον τόπο εξέλιξής του, είναι σημαντικό να τονιστούν τρόποι σύνδεσης αυτού του μνημείου παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς από την UNESCO με την αειφορία του τουρισμού στο νησί και την γενικότερη ανάπτυξη του τουρισμού.

Εφόσον η ερευνητική εργασία οδηγηθεί σε προτάσεις που θα μπορούσαν να βελτιώσουν την γενικότερη τουριστική επισκεψιμότητα του νησιού βάσει του προσφερόμενου μνημείου του Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου, θα μπορούσε αυτό να αποτελέσει έναυσμα για εφαρμογή νέων πρακτικών από τους κρατικούς φορείς για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Με την παρούσα μελέτη, επιδιώκεται να εντοπιστεί θετική ή αρνητική στάση των ντόπιων επιχειρηματιών του νησιού στο πλαίσιο ανάδειξης του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου. Σε κάθε περίπτωση η μελέτη επιθυμεί να προτείνει νέους καινοτόμους τρόπους συνεργασίας για την προβολή και προώθηση του Μουσείου αλλά και των τοπικών επιχειρήσεων αμοιβαία.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει τίτλο «Ο εναλλακτικός τουρισμός στα ελληνικά νησιά. Ο Γεωτουρισμός και η περίπτωση του απολιθωμένου δάσους Λέσβου». Σκοπός της είναι να ερευνήσει την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσα από την παρουσίαση των σημείων τα οποία σχετίζονται με την προώθηση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και τις δράσεις που του επιτρέπουν να προβληθεί σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον γεωτουρισμό που είναι μία ειδική μορφή τουρισμού. Στόχος είναι η διατύπωση προτάσεων για την περαιτέρω βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού μέσα από την προώθηση του γεωτουρισμού σε συνεργασία με τους τοπικούς επιχειρηματίες και την κρατική συμμετοχή σε συνδυασμό με την ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς την οποία προωθεί το Μουσείο. Στην εργασία παρουσιάζονται θεωρητικές έννοιες του τουρισμού γενικότερα και του εναλλακτικού τουρισμού ειδικότερα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται το Γεωπάρκο της Λέσβου με ιδιαίτερη αναφορά στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και στα τέσσερα πάρκα τα οποία εμπεριέχονται. Η εργασία περιλαμβάνει και ερευνητικό μέρος με τη χρήση ημι-δομημένης συνέντευξης από τον κ. Νικόλαο Ζούρο ο οποίος είναι ο διευθυντής του Μουσείο καθώς εκτελεί και χρέη προέδρου του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων της UNESCO έως το 2026. Συμπερασματικά, η εργασία οδηγείται σε σειρά προτάσεων οι οποίες σχετίζονται με την προώθηση της επισκεψιμότητας του νησιού στα πλαίσια του γεωτουρισμού σε συνδυασμό με την προώθηση της φυσικής κληρονομιάς του Γεωπάρκου Λέσβου και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.

Λέξεις κλειδιά: Γεωτουρισμός, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Λέσβου, Απολιθωμένο Δάσος, Γεωπάρκο, Προβολή.

Abstract

The present dissertation is entitled "Alternative tourism in the Greek islands. Geotourism and the case of the fossilized forest of Lesvos". It aims to investigate the development of alternative forms of tourism, through the presentation of the points related to the promotion of the Museum of Natural History of the Petrified Forest of Lesvos and the actions that allow it to be displayed globally and nationally. Special reference is made to geotourism which is a special form of tourism. Secondly, this dissertation aims to formulate proposals for the further sustainable tourism development of the island through the promotion of geotourism in cooperation with local businesses and the state participation in conjunction with the promotion of the natural heritage promoted by the Museum. The dissertation presents both theoretical concepts of tourism and alternative forms of tourism. Following that, the Lesvos Geopark is presented with special reference to the Museum of Natural History and the four parks that are included. The work also includes a research part using a semi-structured interview by Mr. Nikolaos Zouros who is the director of the Museum and also serves as president of the UNESCO World Geoparks Network until 2026. In conclusion, the work leads to a series of related proposals about the promotion of the visibility of the island in the context of geotourism combined with the promotion of the natural heritage of the Lesvos Geopark and the Museum of Natural History of the Petrified Forest of Lesvos.

Keywords: Geotourism, Lesvos' Museum of Natural History, Petrified Forest, Geopark, Promotion.

Εισαγωγή

Μία ειδική μορφή εναλλακτικού τουρισμού, ο γεωτουρισμός, έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στη χώρα μας. Η γνώση της γεωκληρονομιάς η οποία μπορεί να αποτελεί μοναδικό τοπίο σε παγκόσμια κλίμακα είναι το βασικό κριτήριο για την ανάπτυξη των τουριστικών επισκέψεων που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά. Οι προϋποθέσεις για να καταστεί ο γεωτουρισμός ως βιώσιμη επιλογή είναι ο σχεδιασμός και η περαιτέρω ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών. Επιπρόσθετα, το μάρκετινγκ του γεωτουρισμού χρειάζεται να επικεντρώνεται σε όλα εκείνα τα δεδομένα τα οποία αφορούν την κοινωνική, περιβαλλοντική, οικονομική και πολιτισμική αειφορία.

Η περίπτωση του Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου αποτελεί μοναδική τουριστική εμπειρία με διεθνή φήμη μιας και βρίσκεται υπό την επίβλεψη και την προστασία του Διεθνούς Οργανισμού της UNESCO. Με τα βλέμματα στραμμένα στην εν λόγω περιοχή, γίνεται διάδοση της προσφερόμενης πολιτιστικής κληρονομιάς γεγονός η οποία συνάδει με την δυνατότητα ανάπτυξης της περιοχής ως εναλλακτικό τουριστικό προορισμό για τους φυσιολάτρεις, εξαιτίας των μοναδικών τοπίων που προσφέρει αλλά και για τους λάτρεις της φυσικής ιστορίας οι οποίοι απολαμβάνουν τις υπηρεσίες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.

Η εν λόγω εργασία αρχικά στοχεύει στην παρουσίαση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με ειδική μνεία στην περίπτωση του γεωτουρισμού. Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη της ήδη υφιστάμενης κατάστασης του γεωπάρκου του Απολιθωμένου Δάσους στη Λέσβο, των τρόπων προσέλκυσης των τουριστών και του αποτυπώματοςαποτύπωμα της επισκεψιμότητας στην τουριστική δράση του νησιού. Επιπρόσθετα η εργασία στοχεύει με βάση το σύνολο των πληροφοριών να οδηγηθεί σε εναλλακτικές προτάσεις για την τουριστική ανάπτυξη και αειφορία του τόπου μέσω του γεωτουρισμού και να καταγράψει προτάσεις οι οποίες σχετίζονται με την προβολή του.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνονται στοιχεία για τον τουρισμό και τα είδη του. Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται την έννοια του εναλλακτικού τουρισμού με ειδική μνεία στα γεωπάρκα του κόσμου και της Ελλάδας, τονίζοντας ιδιαίτερα το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου. Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο το οποίο αποτελεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας και παρουσιάζεται το ερευνητικό εργαλείο της ημι-δομημένης συνέντευξης της έρευνας και

τα αποτελέσματα αυτής. Επιπλέον, στο τέταρτο κεφάλαιο ακολουθεί η συζήτηση βάσει των σημαντικότερων ευρημάτων που πάρθηκαν από την συνέντευξη. Η εργασία ολοκληρώνεται με το πέμπτο κεφάλαιο όπου περιλαμβάνονται προτάσεις για αποδοτικότερη προβολή του Γεωπάρκου Λέσβου σε τοπικό αλλά και εθνικό επίπεδο.

1ο κεφάλαιο Τουρισμός

1.1. Γενικά στοιχεία για τον τουρισμό

Η καταγωγή της λέξης τουρισμός, τοποθετείται στον 19ο αιώνα και προέρχεται από την λέξη «tour» η οποία είναι αγγλικής και γαλλικής προελεύσεως (Camilleri, 2018). Διαφόρων ειδών τουριστικές δραστηριότητες ωστόσο, διαφαίνονται από την αρχαιότητα και πιο συγκεκριμένα, οι πρώτοι άνθρωποι οι οποίοι ταξίδευαν ήταν οι επιστήμονες και μελετητές καθώς επίσης και οι έμποροι, συνδέοντας την μετακίνησή τους ή αλλιώς το ταξίδι τους με το επάγγελμα που εξασκούσαν. Καθώς περνούσαν τα χρόνια και με την ανάπτυξη των πρώτων μεγάλων πόλεων, έγινε φανερή η ανάγκη των ανθρώπων για δημιουργία επαφών με άλλους ανθρώπους που διέμεναν σε μέρη διαφορετικά, με στόχο την δημιουργία πολιτιστικών και εμπορικών σχέσεων (Camilleri, 2018).

Το 1942, η έννοια του τουρισμού περιγράφτηκε για πρώτη φορά από τους Krapf και Hunziger, αποδίδοντας τον εξής ορισμό για το φαινόμενο του τουρισμού: *«Τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινόμενων που προκύπτουν από το ταξίδι προς έναν τόπο και την παραμονή ξένων στον τόπο αυτό, εφόσον η παραμονή δεν έχει τον χαρακτήρα της μόνιμης εγκατάστασης και συνεπώς δεν ασκείται κάποια δραστηριότητα για την εξασφάλιση εισοδήματος»* (Κούτουλας, 2001).

Λίγο μετά, το 1971, ο Kaspar απέδωσε στην έννοια του τουρισμού έναν διαφορετικό ορισμό. Αυτός είναι ο εξής: *«Τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινόμενων που προκύπτουν από το ταξίδι και την παραμονή ατόμων σε ένα τόπο, ο οποίος δεν αποτελεί για τα εν λόγω άτομα ούτε τον κύριο και μόνιμο τόπο διαμονής, ούτε τον κύριο και μόνιμο τόπο εργασίας»* (Κούτουλας, 2001).

Η έννοια του «τουρισμού» και του «τουρίστα» επιδιώχθηκε να οριστεί από τις αρχές του 20ου αιώνα από αρκετούς διεθνείς οργανισμούς όπως και ειδικούς του τομέα. Τονίζεται η έννοια της μετάβασης και της προσωρινής παραμονής σε έναν τόπο (πρωτογενής ορισμός του τουρισμού) ενώ σε οικονομικό πλαίσιο αναφέρεται στην αγορά οικονομικών αγαθών από ξένους για προσωπική κατανάλωση ή χρήση. Γενικότερα, ο επισκέπτης σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού είναι το άτομο το οποίο μέσω ταξιδιού αλλάζει διαμονή αλλά δεν σχετίζεται με επαγγελματική δραστηριότητα (UNWTO, 2021).

Το φαινόμενο του τουρισμού, σχετίζεται άμεσα με την πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο στον οποίο διαμένουν σε μόνιμη βάση, δηλαδή από το γεωγραφικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται η μόνιμη κατοικία τους σε κάποιο άλλο. Ο στόχος της μετακίνησης αυτής είναι η ψυχική ευχαρίστηση. Άρα, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, για να χρησιμοποιηθεί ορθά ο όρος τουρισμός, χρειάζεται να υπάρχουν τουλάχιστον δύο τόποι, οι οποίοι είναι: η μόνιμη κατοικία και ο τουριστικός προορισμός. Αν ο προορισμός δεν είναι γνωστός, τότε έχουμε το φαινόμενο της εξερεύνησης και όχι του τουρισμού. Αναφορικά με τον χρόνο τον οποίο δύναται να διαρκέσει η μετακίνηση συχνά θεωρείται πως η τουριστική μετακίνηση διαρκεί τουλάχιστον για 24 ώρες, ενώ ως ο μέγιστος χρόνος ενός τουριστικού ταξιδιού για κάποιους άλλους θεωρείται ότι είναι το εξάμηνο. Για άλλους πάλι θεωρείται ακόμη και το ένα έτος (UNWTO, 2021). Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η φύση της τουριστικής δραστηριότητας δεν επιτρέπει να είναι ένα τουριστικό ταξίδι μικρό σε χρονικό διάστημα, όπως π.χ. στην περίπτωση των ταξιδιών με ιστιοφόρο το οποίο κάνει τον γύρο του κόσμου. Ουσιαστικά για να ονομαστεί τουριστικό ένα ταξίδι χρειάζεται να υπάρχει η πρόθεση για επάνοδο του ατόμου στην αφετηρία του ταξιδιού, δηλαδή στον τόπο της μόνιμης διαβίωσης. Σε διαφορετική περίπτωση το φαινόμενο ονομάζεται μετανάστευση (UNWTO, 2021).

Σημαντικά ονόματα στον χώρο που ασχολήθηκαν με το πεδίο του τουρισμού είναι οι: Schwink (1924), Glucks-mann (1929), De Magistris (1933), Borman, Mariotti (1950), Hunziker και Krapf (1942). Η Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού γνωστή ως “A.I.T-Monte Carlo”, ορίζει τον τουρίστα ως το άτομο που μετακινείται σε άλλο τόπο από τη μόνιμη κατοικία του και ακολουθεί δραστηριότητες βάσει αυτών των μετακινήσεών του. Η υποκίνηση αυτών των μετακινήσεων μπορεί να γίνεται σε διαφορετική ένταση και βαθμό και εξαρτάται από τη μεταβλητή του πόθου της απόδρασης που χαρακτηρίζει τον τουρίστα. Έτσι, ο τουρίστας καταγράφει σχέσεις που σχετίζονται με το ταξίδι και την παραμονή εφόσον αυτή η παραμονή δεν σχετίζεται με μόνιμη εγκατάσταση ή επαγγελματική δραστηριότητα.

Ο τουρισμός έχει διεθνή χαρακτήρα και επηρεάζει την κοινωνικοοικονομική κατάσταση μιας χώρας. Είναι υψίστης σημασίας για την ίδια την χώρα προέλευσης αλλά και για την χώρα υποδοχής, οπότε υπάρχει ένα αυξημένο ενδιαφέρον ως προς την καταμέτρηση και την παρακολούθησή του (Λαλούμης, 2015).

Ο τουρισμός συμβάλλει στην οικονομία της χώρας σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σε αντίθεση με τον πρωτογενή τομέα, όπως επίσης και τις μεταποιητικές δραστηριότητες του εμπορίου, η περίπτωση του κλάδου του τουρισμού ανήκει στις «οριζόντιες» δραστηριότητες. Ο τουρισμός μπορεί μεν να είναι η δραστηριότητα εκείνη η οποία συνδυάζει τη ζήτηση υπηρεσιών και προϊόντων αλλά δύναται να επιδράσει σε αρκετούς οικονομικούς κλάδους και όχι απλά σε έναν. Για παράδειγμα, επηρεάζεται ο τομέας των μεταφορών λόγω της χρήσης μεταφορικού μέσου για την επίτευξη της μετακίνησης και ο τομέας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων λόγω της ύπαρξης ανάγκης για διαμονή. Επιπρόσθετα, έχει αντίκτυπο στον τομέα της εστίασης και σε αυτόν της ψυχαγωγίας π.χ. εστιατόρια, καφετέριες κ.ά. Επιπροσθέτως σε πολλές περιπτώσεις προκύπτει οικονομικό κέρδος σε χώρους επίσκεψης μνημείων και αξιοθέατων, ενώ υπάρχει οικονομικό όφελος και από την κατανάλωση ή τις αγορές οι οποίες γίνονται σε τοπικά καταστήματα της περιοχής.

Ως δραστηριότητα ο τουρισμός αποτελεί ουσιαστικά έναν σημαντικό τομέα της χώρας και συνδυάζεται άμεσα με τα διάφορα μέρη του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού της. Ειδικά στην περίπτωση του εναλλακτικού τουρισμού, όταν αυτός έχει σχεδιαστεί σωστά και ολοκληρωμένα, έχει μηδαμινές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στον άνθρωπο και προσφέρει πολλά θετικά στοιχεία στην κοινωνία αλλά και στον άνθρωπο. Συγκρίνοντας τον λοιπόν με τον μαζικό τουρισμό, μπορεί κανείς να παρατηρήσει τα φανερά οφέλη που προσφέρει στην χώρα αποτελώντας έναν «θησαυρό» για αυτήν. Είναι υψίστης σημασίας ο σεβασμός προς τα οικοσυστήματα και η προστασία αυτών, καθώς διαδίδονται στους τουρίστες οι παραδόσεις και η κουλτούρα των τόπων, οι αξίες, τα ήθη και τα έθιμα τα οποία εμφανίζει κάθε τόπος. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η οικονομία και διαδίδονται οι φυσικοί «θησαυροί» οι οποίοι διατίθενται ανά τον κόσμο. Το οικοσύστημα ανεξαρτήτως του αν είναι χερσαίο ή θαλάσσιο, χρειάζεται να μπορεί να διατηρηθεί επ’ αόριστον δίχως να υπάρξει περίπτωση υποβάθμισής του. Έτσι, δεν θα πρέπει να υπάρξει αρνητική επίδραση σε αυτό από τις κατασκευές και την ύπαρξη και διαχείριση των ανθρωπογενών συστημάτων (Triarchi & Karamanis, 2017).

Η έννοια του τουρισμού περιλαμβάνει μία ιδιαίτερα αναπτυσσόμενη βιομηχανία σε παγκόσμια κλίμακα. Κατά τον αιώνα που διανύουμε η καθοδήγηση της παγκόσμια οικονομίας βασίζεται στις τηλεπικοινωνίες, στην τεχνολογία αλλά και στον τουρισμό. Ο τουρισμός αποτελείται από δραστηριότητες, υπηρεσίες και βιομηχανίες οι οποίες

περιλαμβάνουν την ικανοποίηση της ταξιδιωτικής εμπειρίας. Πιο συγκεκριμένα, ο τουρισμός περιλαμβάνει την ψυχαγωγία, τα καταλύματα, την μεταφορά, τα αξιοθέατα και γενικότερα υπηρεσίες και προϊόντα τα οποία ο φιλοξενούμενος δύναται να απολαύσει μακριά από το σπίτι του (Aynalem, Birhany & Tsefay, 2016). Η αυξητική τάση τουριστών για επισκέψεις με ή χωρίς διαμονή σε άλλους τόπους πέραν του τόπου μόνιμης κατοικίας τους επιφέρει ως οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο ιδιαίτερα οφέλη στην πλειοψηφία των χωρών (Διονυσοπούλου, 2012).

Επιπροσθέτως, ο τουρισμός αναπτυγμένων αλλά και αναπτυσσόμενων χωρών επιτρέπει στη χώρα να αναπτύξει την οικονομική ευημερία της (Petrevska & Manasieva Gerasimova, 2012) με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προκλήσεις στο πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τουρίστες ολοένα και αυξάνουν τις απαιτήσεις τους οδηγούμενοι από την πληθώρα δραστηριοτήτων και τοποθεσιών που δύναται να επισκεφτούν. Με την έννοια τουρισμός αρχικά, εννοούνταν μόνο ο ψυχαγωγικός τουρισμός. Ο αυξημένος ανταγωνισμός όμως προσέφερε στην ανάπτυξη εναλλακτικών επιλογών τουρισμού ώστε το τουριστικό προϊόν να είναι πιο διευρυμένο και να ανανεώνει τους επισκέπτες του (Λαγός, 2016).

Η σημασία του τουρισμού είναι μεγάλη και τα πλεονεκτήματα τα οποία παρέχει στην χώρα-δέκτη είναι σημαντικά. Χαρακτηριστικά, αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για κοινωνική προσέγγιση ανθρώπων οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικές περιοχές και έχουν διαφορετικές συνήθειες, γλώσσα και γενικότερα πολιτιστική κουλτούρα. Επιπρόσθετα, είναι ένας βοηθητικός παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη. Εξαιτίας του φαινόμενου του τουρισμού, δημιουργούνται όλες εκείνες οι αιτίες που οδηγούν στην βελτίωση γενικότερα της υποδομής μιας περιοχής, όπως είναι π.χ. καλυτέρευση και επέκταση των κατασκευών που αφορούν το οδικό δίκτυο, τα λιμάνια, τα αεροδρόμια κ.ά. Την ίδια στιγμή, αυξάνεται η οικοδομική δραστηριότητα π.χ. χτίζονται ξενώνες και ξενοδοχεία, δημιουργούνται καταστήματα και άλλες τουριστικές επιχειρήσεις. Σε κάποιες μάλιστα περιπτώσεις, αξιοποιούνται περιοχές οι οποίες είναι απομακρυσμένες, καθώς επίσης ο τουρισμός ενεργοποιεί κλάδους οι οποίοι συνδέονται με διαφόρων ειδών τουριστικές υπηρεσίες, π.χ. βιομηχανίες μεταφορών, βιομηχανίες ξενοδοχειακού εξοπλισμού, αυξάνεται η ζήτηση στον τομέα της αγροτικής παραγωγής εξαιτίας της ανάγκης για κατανάλωση, μεγιστοποιείται η αγορά διακίνησης προϊόντων τα οποία είναι εγχώρια π.χ. ποτά,

τρόφιμα, ενδύματα κ.ά. Με αυτούς τους τρόπους εξασφαλίζεται για το κράτος η εισαγωγή συναλλάγματος, κάτι το οποίο είναι απαραίτητο για τη μείωση του ελλείμματος στον εθνικό προϋπολογισμό, παρέχοντας ευνοϊκότερο αποτέλεσμα στην εθνική οικονομία. Επιπλέον, ο τουρισμός προσδίδει ευνοϊκή χροιά στην εργασία εντός της χώρας, αφού δημιουργεί θέσεις εργασίας, παρέχοντας νέες δουλειές σε ποικίλους και πολυάριθμους τομείς οι οποίοι σχετίζονται με τον τουρισμό (Λαλούμης, 2015).

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό σημείο των διεθνών οικονομικών σχέσεων, αφού τα ταξίδια αποτελούν κοινωνική δραστηριότητα μέσα από την οποία επέρχεται ένα αξιοπρόσεκτο εισόδημα για την κάθε χώρα, ενώ συχνά η ροή του διεθνούς τουρισμού κατευθύνεται κυρίως από τις πλουσιότερες χώρες προς εκείνες οι οποίες είναι λιγότερο προνομιούχες. Μέσα λοιπόν από τον τουρισμό, αναδιανέμονται κεφάλαια ανάμεσα στις αναπτυγμένες αλλά και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο διεθνής τουρισμός προωθεί τη διεθνή κατανόηση, αποτελώντας ίσως ένα είδος μέσου σύσφιξης σχέσεων ανάμεσα στις χώρες αλλά και πολιτικών εντάσεων, λόγω του ότι έρχονται σε επαφή άνθρωποι από διαφορετικές εθνικότητες, οι οποίοι βιώνουν από κοντά άλλες πολιτιστικές κουλτούρες και ίσως αρχίζουν σε ένα επίπεδο να τις κατανοούν (Λαλούμης, 2015).

Ο τουρισμός έχει θεραπευτικό ρόλο κατ' ουσία στην υγεία των τουριστών. Με την αλλαγή του κλίματος και του χώρου γενικότερα, γίνεται παράλληλα και μια απομάκρυνση από προβλήματα, οπότε ο άνθρωπος ηρεμεί και μειώνει τη νευρική του ένταση. Τέλος, είναι αποδεδειγμένο πλέον πως τα ταξίδια τα οποία γίνονται λόγω ορισμένων ασθενειών σε κέντρα υγείας ή σε ιδιαίτερες τοποθεσίες όπου χρησιμοποιούνται εναλλακτικές θεραπευτικές διαδικασίες συνήθως έχουν ευνοϊκά αποτελέσματα (Λαλούμης, 2015).

Στοιχεία του ΙΝΣΕΤΕ για το έτος 2019, δείχνουν πως οι διεθνείς αφίξεις για το 2000 ήταν 680 εκατομμύρια, ενώ το 2016 ανήλθαν σε 1.237 εκ., δηλαδή υπήρξε αύξηση της τάξεως του 81,9% (ΙΝΣΕΤΕ, 2018). Αντίστοιχα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού το 2019, αναφέρει πως οι τουρίστες για το 2017 ανήλθαν σε 1,237 δις και ακόμη περισσότερο για το επόμενο έτος, το 2018 ανήλθε σε 1,4 δις, εμφανίστηκε δηλαδή μια αύξηση της τάξεως του 6% εντός ενός έτους (UNWTO, 2019). Σημαντικό είναι το γεγονός ότι αναδείχθηκαν κάποιες καινούργιες περιοχές ως τουριστικοί προορισμοί και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα το να δημιουργηθεί έντονος ανταγωνισμός κυρίως σε ορισμένους τόπους υποδοχής.

Στην σημερινή πλέον εποχή, διαφαίνεται έντονα η ανάγκη για διαφοροποίηση όλων εκείνων των τουριστικών υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρονταν στο παρελθόν, καθώς έχουν ήδη ξεκινήσει να δημιουργούνται ανταγωνιστικά πρότυπα. Η δημιουργία ανταγωνιστικών προτύπων υφίσταται ώστε να διατηρηθεί και να προβληθεί σωστά η εικόνα του προορισμού. Η διαδικασία σχετίζεται και με τον όρο "image". Το image λειτουργεί καθοριστικά στην προσέλκυση των νέων τουριστών.

Θα μπορούσαμε λοιπόν να προτείνουμε οι ηγεσίες των κρατών αλλά και οι τοπικές αυτοδιοικήσεις χρειάζεται να μελετήσουν σε όλο το εύρος αλλά και να οργανώσουν με τέτοιο τρόπο τις ανάγκες για νέες σύγχρονες δομές στις περιοχές τους, έτσι ώστε ο τομέας του τουρισμού και κυρίως του εναλλακτικού τουρισμού να τους αποφέρει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο οφέλη για την περιοχή τους, ενώ παράλληλα μέσα από την ολοκληρωμένη παροχή στους τουρίστες να προσφέρεται η μέγιστη δυνατή προστασία στο φυσικό τοπίο. Ο σχεδιασμός που γίνεται με ολοκληρωμένο τρόπο και λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές παραμέτρους, παίζει καθοριστικό ρόλο ως προς τις προδιαγραφές για ολοκληρωμένη ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού. Για να επιτευχθεί όμως το γεγονός αυτό, χρειάζεται να υπάρχει καλή γνώση όλων εκείνων των βασικών στοιχείων που συνθέτουν την εικόνα της περιοχής, π.χ. να υπάρχουν τουριστικές υποδομές και ολοκληρωμένες υπηρεσίες, το θεσμικό πλαίσιο της χώρας να επιτρέπει την ανάπτυξη και να προβλέπει συνέπειες για κακή διαχείριση, να υπάρχει ολοκληρωμένο σχέδιο μάρκετινγκ και προβολή η οποία να αναφέρεται στον τουρισμό κ.ά. Για να επιτευχθεί ορθή τουριστική διαχείριση χρειάζεται να έχει γίνει θέσπιση κατάλληλου νομικού πλαισίου, μέσα από το οποίο θα εξασφαλίζεται η συγκρότηση των βραχυπρόθεσμων αλλά και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων τα οποία θα ανταποκρίνονται πραγματικά στις ανάγκες καθώς και στους στόχους του ίδιου του σχεδιασμού. Η ικανότητα στον τουρισμό συνεπάγεται με τη χάραξη των καλύτερων δυνατών πολιτικών οι οποίες θα αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως επίσης και στη βιώσιμη ανάπτυξη, δεδομένα που βοηθάνε στο να μπορεί να γίνει αξιολόγηση των προορισμών όπως επίσης και διατήρηση της τουριστικής ζήτησης αυτών (Προκοπίου, 2019).

1.2. Τουριστικός προορισμός και τεχνολογίες

Με την επαναστατική χρήση του διαδικτύου, η αναζήτηση πληροφοριών όπως και τουριστικών προορισμών έγινε ευκολότερη και ένα τεράστιο ποσοστό ανθρώπων έχουν πλέον γρηγορότερη πρόσβαση σε τουριστικές πληροφορίες. Η αναζήτηση λοιπόν είναι το σημαντικότερο κομμάτι της επιλογής ενός τουριστικού προορισμού. Ο τουρίστας καθώς είναι πλήρως ενημερωμένος ως προς τον προορισμό που επιθυμεί να επισκεφτεί και έχει λάβει τις περισσότερες δυνατές πληροφορίες θα καταφέρει να ικανοποιήσει στον καλύτερο βαθμό τις τουριστικές του ανάγκες. Ήδη οι Buhalis και Law (2008) έχει φτάσει στο συμπέρασμα ότι με τη βοήθεια του διαδικτύου ο καλά ενημερωμένος τουρίστας θα μπορεί να έρθει σε επαφή με τη ντόπια κουλτούρα την επιθυμεί να γνωρίσει βρίσκοντας νέα προϊόντα τα οποία να ανταποκρίνονται στις ανάγκες που έχει δημιουργώντας μια αξέχαστη τουριστική εμπειρία για τον ίδιο και τους συνοδούς του.

Ισχυρό μέσο ενημέρωσης στα τουριστικά δρώμενα αποτελεί το Διαδίκτυο το οποίο πλέον έχει εξελιχτεί σε μεγάλο βαθμό και αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο – σύμμαχο του φαινόμενου του τουρισμού προκαλώντας σημαντικές αλλαγές στον τομέα αυτό. Η τουριστική δραστηριότητα δύναται να αυξηθεί σε μια χώρα, όταν υπάρχει δυνατότητα για πρόσβαση του υποψήφιου επισκέπτη-τουρίστα σε άμεση πληροφόρηση σχετικά με τους προορισμούς τους οποίους έχει επιλέξει, σε τόπους διαμονής που μπορεί να χρησιμοποιήσει, σε δραστηριότητες αναψυχής και γενικότερα σε πακέτα διακοπών (Buhalis & O' Connor, 2005).

Ως τουριστικός προορισμός νοείται μια καθορισμένη γεωγραφικά περιοχή η οποία μπορεί να προσφέρει ολοκληρωμένες εμπειρίες στους τουρίστες-επισκέπτες. Ωστόσο, υπάρχει πάντα ένα συγκεκριμένο νομοθετικό και πολιτικό πλαίσιο υπό το οποίο δύναται να γίνει η τουριστική προώθηση και ο ολοκληρωμένος τουριστικός σχεδιασμός (Buhalis, 2000).

Παλαιότερα ο Buhalis (2003) είχε οδηγηθεί στο συμπέρασμα πως στο μέλλον ο τομέας του τουρισμού θα εστιάσει κυρίως σε πελατοκεντρικές τεχνολογίες και για αυτό το λόγο χρειάζεται να αποκτήσουν οι αντίστοιχοι φορείς του τουρισμού τις κατάλληλες εκείνες υποδομές οι οποίες θα είναι σε θέση να προσφέρουν υπηρεσίες τέτοιου είδους ενώ παράλληλα χρειάζεται να μπορούν να παραμένουν ανταγωνιστικοί και καινοτόμοι.

1.3. Κατηγορίες τουριστών

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO- World Tourism Organization, 2021) ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό φαινόμενο που συνεπάγεται τη μετακίνηση ανθρώπων σε χώρες ή μέρη εκτός του συνηθισμένου τους περιβάλλοντος για προσωπικούς ή επιχειρηματικούς/ επαγγελματικούς σκοπούς. Αυτοί οι άνθρωποι ονομάζονται επισκέπτες (που μπορεί να είναι είτε τουρίστες, είτε εκδρομείς, κάτοικοι ή μη) και ο τουρισμός σχετίζεται με τις δραστηριότητές τους, μερικές από τις οποίες περιλαμβάνουν τουριστικές δαπάνες. Ως τουρίστας ή επίσης και ως επισκέπτης διανυκτέρευσης αναφέρεται στο λεξικό του UNWTO ένας επισκέπτης (εγχώριος, εισερχόμενος ή εξερχόμενος) εάν το ταξίδι του/της περιλαμβάνει διανυκτέρευση. Διαφορετικά ονομάζεται επισκέπτης της ίδιας ημέρας (ή εκδρομέας) (IRTS, 2008).

Εξαιτίας των δυνατοτήτων για ποικίλες ταξινομήσεις των τουριστών ανάλογα με τις εκάστοτε εμφανιζόμενες παραμέτρους που θα καλύψουν τις ανάγκες για το κάθε είδος ταξινόμησης, είναι δύσκολο να δοθεί γενικός ορισμός, αλλά εξαρτάται από την περίπτωση κάθε φορά. Παρόλα αυτά, η Υπηρεσία Στατιστικής των Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισε κατηγορίες ατόμων οι οποίοι δύναται να χαρακτηριστούν ως διεθνείς επισκέπτες. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι εξής (Βαρβαρέσος, 2000):

- ✓ Διεθνείς επισκέπτες ονομάζονται οι άνθρωποι που επισκέπτονται μια χώρα με σκοπό να μείνουν έως ένα χρόνο, έχοντας έστω ένα από τα προαναφερθέντα κίνητρα. Συμπεριλαμβάνονται και οι χαρακτηρισμένοι μακροχρόνιοι μετανάστες.
- ✓ Τα άτομα που αποτελούν μέλη πλοίων, αεροπλάνων.
- ✓ Οι έμποροι και οι μισθωτοί εργαζόμενοι σε ξένες επιχειρήσεις.
- ✓ Οι κρατικοί υπηρεσιακοί παράγοντες π.χ. πρέσβεις και διπλωμάτες, στρατιωτικοί κ.ά.
- ✓ Το προσωπικό διεθνών οργανισμών.

Γενικότερα, οι διεθνείς επισκέπτες οι οποίοι επισκέπτονται μια χώρα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες που περιλαμβάνει τους εκδρομείς και τους τουρίστες. Η σύγχρονη εννοιολογική προσέγγιση των δύο αυτών κατηγοριών τονίζει και κάνει διάκριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών, λόγω του ότι ο σχεδιασμός του τουριστικού τομέα

εξαρτάται από το διαχωρισμό αυτό. Έτσι, οι υποδομές για τα τουριστικά καταλύματα, τις μεταφορές και τις υπηρεσίες σχεδιάζονται λαμβάνοντας υπόψη την εν λόγω συνιστώσα. Οι εκδρομείς συγκεκριμένα, διακρίνονται σε 3 κατηγορίες. Αυτές είναι οι εξής (Βαρβαρέσος, 2000):

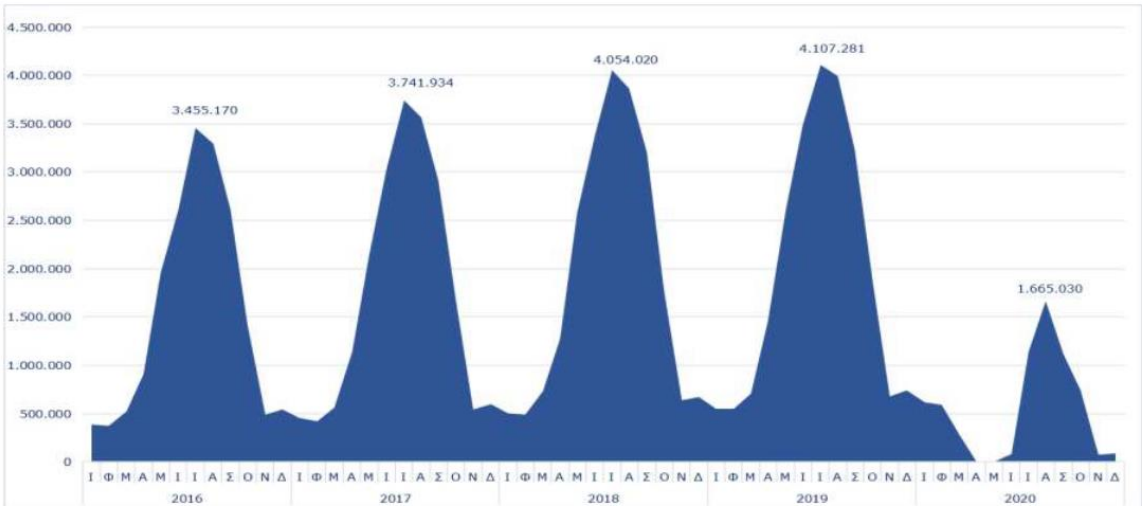
- ✓ Τα άτομα που χρησιμοποιούν τα θαλάσσια μέσα μεταφοράς, είτε αυτό είναι ιδιωτικό γιότ είτε κρουαζιερόπλοιο και επισκέπτονται μια χώρα με στόχο να μείνουν μια ή περισσότερες ημέρες. Χαρακτηριστικό των εκδρομών αυτού του είδους, είναι η διανυκτέρευση εντός του πλοίου.
- ✓ Στους επισκέπτες οι οποίοι φτάνουν στη χώρα και διαμένουν για μια ημέρα. Μετακινούνται με οποιοδήποτε μέσο αλλά δεν διανυκτερεύουν. Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή εάν διανυκτερεύσουν δεν θεωρούνται εκδρομείς αλλά τουρίστες.
- ✓ Τα μέλη πληρώματος ξένων αεροσκαφών ή πλοίων τα οποία μένουν στην χώρα μόνο για τη διάρκεια της ημέρας.

1.4. Στατιστικά στοιχεία επισκεψιμότητας

Από την δεκαετία του ‘70 και έπειτα, έχει παρατηρηθεί μια εντυπωσιακή αύξηση της τουριστικής ανάπτυξης σε εύρος και όγκο. Αυτό συνάδει με την οργάνωση του πολιτικού προγραμματισμού των χωρών και γενικότερα με μια ξεχωριστή διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης. Αρκετές από αυτές τις πολιτικές έχουν την προέλευσή τους σε διεθνείς οργανισμούς, όπως π.χ. είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ΟΗΕο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού κ.ά., ενώ σε κάποιες άλλες περιπτώσεις προέρχονται από τουριστικές χώρες οι οποίες είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες και σχετίζονται με διαφορετικές πλευρές της ανάπτυξης του τουρισμού (Costa, Panyik & Buhalis, 2013). Επιπροσθέτως, υπάρχει ιδιαίτερα έντονη, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια, συστηματική προσπάθεια για αποκέντρωση που προέρχεται από τους περιφερειακούς φορείς οι οποίοι λαμβάνουν μέρος στην προώθηση και στον σχεδιασμό των πολιτικών που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη. Άλλωστε, διαφαίνεται ξεκάθαρα στη σύγχρονη εποχή το κοινό χαρακτηριστικό που αφορά την τουριστική πολιτική αρκετών χωρών που είναι η ενίσχυση των τοπικών προϊόντων και γενικότερα της

«τοπικότητας» συνυπολογίζοντας τα δεδομένα αυτά κατά τον προγραμματισμό και τη διαχείριση του τομέα της τουριστικής ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία από τον ΣΕΤΕ (Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων) παρουσιάζεται ιδιαίτερη κινητικότητα στις αφίξεις τουριστών από αέρος και εδάφους τα τελευταία χρόνια με εξαίρεση την τελευταία διετία που η παγκόσμια πανδημία COVID-19 έχει επηρεάσει τις τουριστικές μετακινήσεις γενικώς. Τα τελευταία χρόνια, προ της πανδημίας,είδαμε ότι ο αριθμός των αφίξεων διεθνών τουριστών αυξανόταν από έτος σε έτος, μια τάση η οποία είναι πιθανό να συνεχιστεί στο εγγύς μέλλον έπειτα από την λήξη της παγκόσμιας απειλής της διεθνούς υγείας με βασική πτώση των διεθνών αφίξεων κατά το ξέσπασμα της πανδημίας (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ και Fraport Greece - Επεξεργασία : INSETE Intelligence

Εικόνα 1: Εξέλιξη διεθνών αεροπορικών αφίξεων 2016-2020

Διεθνώς καταγράφεται μείωση αφίξεων κατά 74% με την Ευρώπη να καταγράφει τον Φεβρουάριο του 2020 μείωση κατά 70% στις αφίξεις (Εικόνα 1).

Πηγή: Στατιστικό Δελτίο, INSETE

Εικόνα 2: Διεθνείς Τουριστικές Αφίξεις

Η Τράπεζα της Ελλάδας αναφέρει ότι οι εισπράξεις από τους ταξιδιώτες μειώθηκαν κατά 76,5% συγκρίνοντας τα δεδομένα του 2019. Σε αυτό οδηγεί και η μείωση της ταξιδιωτικής κίνησης η οποία ανέρχεται στο 76,5% επίσης. Αναφορικά με τις αεροπορικές αφίξεις στη χώρα καταγράφεται μείωση κατά 72,5% σε σχέση με το δίμηνο Ιανουαρίου έως Δεκεμβρίου 2019. Ακτοπλοϊκώς οι αφίξεις από Ιταλία κατέγραψαν μείωση κατά 70%, οι κρουαζιέρες προς τη χώρα μας 99% αλλά γενικότερα καταγράφεται μείωση και στις εσωτερικές κινήσεις της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το 2020 καταγράφεται μείωση αεροπορικών πτήσεων στην Ελλάδα κατά 61,4%. Επίσης, και οι ακτοπλοϊκή κίνηση στο εσωτερικό μειώθηκε σε σχέση με στοιχεία του 2019 κατά 50%.

Επιπρόσθετα, το 2020 τα έσοδα μέσω της δραστηριότητας στα ελληνικά ξενοδοχεία καταγράφουν μείωση κατά 78,1% σε σχέση με τις πληροφορίες του 2019 με μεγαλύτερη μείωση εσόδων στα ξενοδοχεία δύο και τριών αστέρων (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Τζίρος ξενοδοχείων στην Ελλάδα

Κατηγορία	2020	2019	%Δ
5*	719.325.978	3.007.494.439	-76,1%
4*	637.844.486	2.830.655.326	-77,5%
3*	240.625.973	1.344.389.350	-82,1%
2*	176.388.840	1.038.334.014	-83,0%
1*	57.168.669	136.793.970	-58,2%
Σύνολο	**1.831.353.946**	**8.357.667.099**	**-78,1%**

Πηγή: ΙΤΕΠ- Επεξεργασία: INSETE Intelligence

2ο κεφάλαιο Εναλλακτικός τουρισμός

2.1. Ταξινόμηση τουριστικής δραστηριότητας

Είναι αρκετά τα κριτήρια με τα οποία είναι δυνατή η ταξινόμηση της τουριστικής δραστηριότητας σε κατηγορίες. Για παράδειγμα, ανάλογα με τα κίνητρα, ο τουρισμός μπορεί να διαχωριστεί σε βασικές ομάδες όπως είναι ο τουρισμός αναψυχής, ο τουρισμός υγείας, ο επαγγελματικός τουρισμός κ.ά., και υπάρχουν και υποκατηγορίες των βασικών ομάδων. Εκτός όμως από τα κίνητρα, υπάρχουν και άλλα κριτήρια τα οποία μπορούν να βοηθήσουν σε μια διαφορετική ταξινόμηση των τύπων του τουρισμού. Για παράδειγμα, μπορεί να διαχωριστεί η τουριστική δραστηριότητα ανάλογα με το είδος του μεταφορικού μέσου π.χ. αεροπορικός τουρισμός, σιδηροδρομικός τουρισμός, αυτοκινητικός τουρισμός, ποδηλατικός τουρισμός, ιπποτουρισμός, παραποτάμιος τουρισμός, ατμοπλοϊκός τουρισμός, κ.ά.

Ένας άλλος διαχωρισμός μπορεί να γίνει ανάλογα με τον προορισμό. Χαρακτηριστικά, μπορεί ο επισκέπτης να διαλέγει τουρισμό υπαίθρου, παραλίμνιο τουρισμό, ορεινό ή παραθαλάσσιο, διεθνή ή εσωτερικό τουρισμό κ.ά. Επιπροσθέτως, ένα άλλο είδος διαχωρισμού μπορεί να γίνει ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας τουριστών, π.χ. μαζικός ή ατομικός τουρισμός. Επιπλέον, μπορεί να υπάρξει διαχωρισμός ανάλογα με την ηλικία των ταξιδιωτών, π.χ. τουρισμός νέων και τουρισμός τρίτης ηλικίας. Ένας άλλος διαχωρισμός μπορεί να γίνει ανάλογα με το κόστος των διακοπών, όπως είναι ο τουρισμός πολυτελείας ή ο κοινωνικός τουρισμός. Τέλος, είναι δυνατός ο διαχωρισμός σύμφωνα με το τουριστικό κατάλυμα, π.χ. κάμπινγκ, πανδοχείου, ξενοδοχείου κ.ά., ή σύμφωνα με την διάρκεια, π.χ. τουρισμός weekend, τουρισμός παραμονής και περαστικός τουρισμός.

Κατά μία έννοια, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν ειδική μορφή και άμεση σχέση με τα επιμέρους κίνητρα τα οποία ωθούν τους τουρίστες στην τουριστική μετακίνηση. Έτσι, ο τρόπος οργάνωσης του ταξιδιού σχετίζεται με τον προσανατολισμό του. Το μοντέλο του μαζικού οργανωμένου τουρισμού αμφισβητήθηκε άλλωστε αρκετά στην σύγχρονη εποχή λόγω της δημιουργίας των ειδικών εναλλακτικών μορφών του τουρισμού που «σέβονται» την αειφορία και την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη (Βαρβαρέσος, 2000).

Το Grand Tour καθιερώθηκε στην Γαλλία κυρίως με τη συμμετοχή Άγγλων ευγενών έτσι ώστε να ολοκληρώσουν την μόρφωσή τους (Βαρβαρέσος, 2013). Εκείνα

τα χρόνια, ήταν επιβεβλημένο για τους γόνους της αριστοκρατίας να έχουν ταξιδέψει σε χώρες του εξωτερικού έτσι ώστε να καταφέρουν να διευρύνουν τον πνευματικό τους κόσμο και να «ανοίξουν» τους ορίζοντες τους για να αποκτήσουν καινοτόμες ιδέες.

Πίνακας 2: Ειδικές μορφές τουρισμού

1. Κοινωνικός τουρισμός 2. Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματικών ενώσεων 3. Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι) 4. Συμπλέγματα αγροτοτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς 5. Τουρισμός στην ύπαιθρο 6. Τουρισμός τρίτης ηλικίας 7. Αθλητικός τουρισμός 8. Περιηγητικός τουρισμός 9. Θαλάσσιος τουρισμός 10. Οικολογικός τουρισμός 11. Τουρισμός υγείας 12. Ιαματικός τουρισμός 13. Πολιτιστικός τουρισμός 14. Εκπαιδευτικός τουρισμός	15. Θρησκευτικός τουρισμός 16. Συνεδριακός τουρισμός 17. Εκθεσιακός τουρισμός 18. Τουρισμός κινήτρων 19. Επαγγελματικός τουρισμός 20. Ορεινός τουρισμός 21. Χειμερινός τουρισμός 22. Γυμνιστικός τουρισμός 23. Χρονομεριστική μίσθωση 24. Τουρισμός περιπέτειας 25. Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά (clubs) 26. Τουρισμός σε θεματικά πάρκα

Πηγή: Τσάρτας, 1996 στο Βαρβαρέσος, 2000:76

2.2. Είδη εναλλακτικού τουρισμού

Πολλές περιοχές με μοναδική γεωλογική κληρονομιά και ιστορία είναι, σήμερα, πιο προσιτές από ποτέ, και προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών που αναζητούν νέες εμπειρίες, και όχιμόνο ξεκούραση και ψυχαγωγία. Η βελτιωμένη προσβασιμότητα παρέχει πολλαπλές ευκαιρίες στον τουριστικό κλάδο (Haraldsson & Ólafsdóttir, 2018).

Ο εναλλακτικός τουρισμός (Κοκκώσης, Τσάρτας & Γκρίμπα, 2011) κατατάσσεται στις εξής μορφές τουρισμού:

-Πολιτισμικός (συμμετοχή σε φεστιβάλ, γνωριμία με παράδοση, επισκέψεις σε πολιτιστικά μνημεία και μουσεία, γνωριμία με την ιστορία, τα τοπικά έθιμα ακόμα και την τοπική γαστρονομία)

-Θρησκευτικός (επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους, γνωριμία με θρησκευτική κληρονομιά και παράδοση)

-Εκπαιδευτικός - επιστημονικός (κινητήριος δύναμη η εκπαίδευση και η επιστήμη - σεμινάρια, έρευνα κ.ά.)

-Επαγγελματικός (συνεδριακός, εκθεσιακός, τουρισμός κινήτρων)

-Θαλάσσιος (ιστιοπλοΐας, κρουαζιέρας, θαλάσσιων σπορ)

-Ιαματικός – Θεραπευτικός (χρήση θεραπείας, ιαματικής πηγής με σκοπό τη διατήρηση ή ακόμη και βελτίωση της υγείας)

-Κοινωνικός (ατόμων με ειδικές ανάγκες, τρίτης ηλικίας, ανέργων κ.ά.)

-Αγροτουρισμός (αγροτικές δραστηριότητες, διαμονή σε αγροτική περιοχή)

-Οικοτουρισμός (τουρισμός υπαίθρου, φυσιολατρικός τουρισμός)

-Χιονοδρομικός, Ορεινός-Ορειβατικός (χειμερινοί προορισμοί, χειμερινή άθληση κ.ά.)

-Περιπατητικός (περιπατητικές εκδρομές)

-Γεωτουρισμός (γεωπάρκα, περιοχές γεωλογικής σημασίας)

2.3. Παγκόσμιος γεωτουρισμός

Οι τουρίστες επισκέπτονται γεωλογικούς χώρους από την εποχή της Αναγέννησης και η γεωλογία, το τοπίο και άλλες μορφές τουρισμού φυσικών περιοχών συνέβαλαν καθοριστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στην Ευρώπη από τον 18ο αιώνα. Παρά ταύτα, η μελέτη αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού μέχρι πρόσφατα είχε κάπως παραμεληθεί.

Ο γεωτουρισμός είναι ουσιαστικά ο «γεωλογικός τουρισμός». Το γεωλογικό στοιχείο εστιάζει στη γεωλογία και το τοπίο και περιλαμβάνει τόσο «μορφές», όπως

εδαφικές μορφές, εξάρσεις πετρωμάτων, τύπους πετρωμάτων, ιζήματα, εδάφη και κρυστάλλους, όσο και «διαδικασία», όπως αποτελέσματα εκρήξεων ηφαιστείων, διάβρωση, παγετώνες κ.λπ. Το τουριστικό στοιχείο του γεωτουρισμού περιλαμβάνει τουρίστες οι οποίοι επισκέπτονται, μαθαίνουν από την επίσκεψή τους, εκτιμούν και εμπλέκονται σε γεωγραφικούς χώρους. Ο γεωτουρισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των γεωπάρκων της UNESCO και είναι απαραίτητος για την ανάπτυξή τους. Ο γεωτουρισμός εστιάζει κυρίως στο πλαίσιο του οικοτουρισμού στα φυτά (χλωρίδα) και στα ζώα (πανίδα) προσθέτοντας μια τρίτη διάσταση του αβιοτικού περιβάλλοντος. Έτσι, αναπτύσσεται σε όλο τον κόσμο μέσω της ανάπτυξης γεωπάρκων καθώς και ανεξάρτητα σε πολλές φυσικές και αστικές περιοχές όπου ο τουρισμός επικεντρώνεται στο γεωλογικό περιβάλλον. Σύμφωνα με τους Newsome και Dowling (2010), ο γεωτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού φυσικών περιοχών ο οποίος εστιάζει ειδικά στη γεωλογία και το τοπίο. Προωθεί τον τουρισμό στους γεωτόπους και τη διατήρηση της γεωποικιλότητας και την κατανόηση των επιστημών της γης μέσω της εκτίμησης και της μάθησης. Αυτό επιτυγχάνεται με ανεξάρτητες επισκέψεις σε γεωλογικά χαρακτηριστικά, χρήση γεωμονοπατιών και σημείων θέασης, ξεναγήσεις, γεωδραστηριότητες και την προστασία των γεωτοποθετημένων κέντρων επισκεπτών.

Ο γεωτουρισμός ο οποίος εστιάζει κυρίως σε γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά σε τοπία ως τουριστικά αξιοθέατα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας ήταν ένα από τα ταχύτερα αναπτυσσόμενα τμήματα της αγοράς στον τουρισμό (Ólafsdóttir & Tverijonaite, 2018) Η προσδοκία είναι ότι ο γεωτουρισμός θα συνεχίσει να αυξάνεται με ταχύ ρυθμό παγκοσμίως. Σε γενικές γραμμές, ο γεωτουρισμός ασχολείται με τις θεωρίες και τις πρακτικές οι οποίες σχετίζονται με τη διαχείριση αξιοθέατων που έχουν υψηλή γεωλογική αξία, τονίζοντας την ανάγκη για πιο ολοκληρωμένη έρευνα σε τομείς οι οποίοι σχετίζονται με τη γεωλογία, τη γεωγραφία, τη γεωμορφολογία και φυσικά τον τουρισμό (Ανδριώτης, 2008).

Μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας για τον γεωτουρισμό η οποία δημοσιεύθηκε τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρέχεται από τους Ólafsdóttir et al. (2018). Τα αποτελέσματά τους δείχνουν τη δημοτικότητα του γεωτουρισμού ως ένα νέο ερευνητικό θέμα και επισημαίνουν μια εκθετική αύξηση της έρευνας για τον γεωτουρισμό τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Οι Planagumá & Marti (όπως αναφ. στο Oafsdottir, 2019) περιγράφουν πώς τα διάφορα μέτρα που

εφαρμόστηκαν στην ηφαιστειακή ζώνη La Garrotxa, η οποία σήμερα είναι ένας από τους πιο πολυσύχναστους γεωτόπους στην Καταλονία της Ισπανίας, συνέβαλαν στον βιώσιμο γεωτουρισμό. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι, με τη σωστή διαχείριση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, δύναται να αναπτυχθεί ο αειφόρος τουρισμός που θα οδηγήσει σε κοινωνικές και οικονομικές βελτιώσεις στην προαναφερόμενη περιοχή, όχι μόνο όσον αφορά τον ντόπιο τουρισμό, αλλά και με τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η περιοχή σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έχει πραγματοποιηθεί μεγάλος αριθμός συνεδρίων με θέμα τον Γεωτουρισμό τα τελευταία χρόνια. Όπως αναφέρει ο Dowling (2010) σημαντικά θεωρούνται τα εξής: η «Εναρκτήρια Παγκόσμια Διάσκεψη Γεωτουρισμού» (Inaugural Global Geotourism Conference) η οποία πραγματοποιήθηκε στο Περθ της Αυστραλίας (2008), το «Παγκόσμιο Συνέδριο Γεωτουρισμού» (World Heritage and Geotourism Conference) το οποίο φιλοξενήθηκε από τη Γεωλογική Εταιρεία της Νότιας Αφρικής, το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Πρετόρια (2009), το «8ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Γεωπάρκων» (8th European Geoparks Conference), το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Geopark Naturtejo στην Πορτογαλία (2009) και το «2ο Παγκόσμιο Συνέδριο Γεωτουρισμού» (Second Global Geotourism Conference) το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Περιοχή Παγκόσμιας Κληρονομιάς Gunung Mulu, Sarawak, στη Μαλαισία (2010). Πιο πρόσφατα συνέδρια είναι το «τρίτο Παγκόσμιο Συνέδριο Γεωτουρισμού» στο Ομάν το 2011(Third Global Geotourism Conference Muscat, Oman),, το «European Geoparks Network Conference για τον Γεωτουρισμό» στην Arouca της Πορτογαλίας το 2011, η «Διάσκεψη Γεωτουρισμού Ασίας-Ειρηνικού» στο Χονγκ Κονγκ στην Κίνα το 2013 (Asia Pacific Geotourism Conference Hong Kong, China) και το «Δεύτερο Διεθνές Εργαστήριο για τον Γεωτουρισμό και τα Γεωπάρκα» που πραγματοποιήθηκε στο Περθ της Αυστραλία το 2018 (Second International Workshop on Geotourism and Geoparks Perth, Australia).

Μια άλλη εξέλιξη ήταν η ίδρυση της «Διεθνούς Ένωσης Γεωτουρισμού», που ιδρύθηκε στην Ανατολική Ευρώπη (www.iageotour.com). Πρόσφατα η Ένωση ανακοίνωσε τα σχέδιά της να φιλοξενήσει αυτό που ονόμασε ως το «Πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο Γεωτουρισμού» το 2011. Επιπλέον, υπήρξε μια σειρά βιβλίων σχετικών με το θέμα, όπως ο «Γεωτουρισμός» (Geotourism) (Dowling and Newsome 2006), ο «Γεωτουρισμός στην Αιθιοπία» (Geotourism in Ethiopia) (Asrat et al. 2009), «Βασικές

αρχές του Γεωτουρισμού: Με έμφαση στο Ιράν» (Basic principles of Geotourism: With emphasis on Iran) (Nekouie-Sadry 2009), «Γεωλογία και Γεωτουρισμός: Ο Τουρισμός της Γεωλογίας και του Τοπίου» (Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape) (Newsome & Dowling, 2010) και «Παγκόσμιες Προοπτικές Γεωτουρισμού» (Global Geotourism Perspective) (Dowling & Newsome, 2010).

Πιο πρόσφατα βιβλία έχουν εκδοθεί όπως αναφέρονται από τους Dowling και Newsome (2018) το 2012 όπως «Ο κατάλογος των γεωτουριστικών τοπίων/ The Catalogue of Geotourist Sites» (Slomka, 2012) και το «Γεωπάρκα και Γεωτουρισμός/ Geoparks and Geotourism» των Farsani et al. (2012), το 2016 το «Γεωκληρονομιά και Γεωτουρισμός/ Geoheritage and Geotourism» του Hose (2016) και έπειτα το «GeoBritannica: Γεωλογικά Τοπία και οι Βρετανικοί Λαοί/ GeoBritannica: Geological Landscapes and the British Peoples» (Leeder & Lawlor, 2017), το «Γεωκληρονομιά: Αξιολόγηση, Προστασία & Διαχείριση/ Geoheritage: Assessment, Protection & Management) (Reynard & Brilha, 2018) και το «Εγχειρίδιο για τον Γεωτουρισμό/ Handbook of Geotourism» (Dowling & Newsome, 2018).

2.3.1. Γεώτοπος

Η έννοια του όρου «γεώτοπος» αναφέρεται στην περιοχή όπου υπάρχει και αναπτύσσεται η γεωμορφολογική και γεωλογική κληρονομιά αυτού του τόπου βάσει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Ο γεώτοπος προσφέρει την δυνατότητα τεκμηρίωσης με σαφή τρόπο της ιστορικής εξέλιξης που επικρατεί στη γη, την ζωή, το κλίμα και το τοπίο ώστε να καταγραφούν οι εξελικτικές διεργασίες που έχουν ακολουθηθεί. Περιλαμβάνει πετρώματα, ορυκτά, απολιθώματα που αξιοποιούνται για επιστημονική, εκπαιδευτική, και πολιτιστική χρήση ως πληροφορίες. Ο έκαστος γεώτοπος δύναται να προσφέρει τις πληροφορίες εκείνες που λειτουργούν ως τεκμήρια για την γεωιστορική εξέλιξη. Οι σημαντικότεροι γεώτοποι προστατεύονται από ειδικές νομοθεσίες, ακολουθούν χωροταξικό σχεδιασμό και διατηρούνται ως φυσική κληρονομιά μιας χώρας. Η νομοθεσία της Ελλάδας με τον Νόμο 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» αναφέρει σχετικά στη διάταξη του άρθρου 2 *«Γεώτοποι ονομάζονται οι γεωλογικές – γεωμορφολογικές δομές που συνιστούν φυσικούς σχηματισμούς και αντιπροσωπεύουν σημαντικές στιγμές της γεωλογικής ιστορίας της γης,*

είναι σημαντικοί μάρτυρες της μακράς εξέλιξής της ή δείχνουν σύγχρονες φυσικές, γεωλογικές διεργασίες που συνεχίζουν να εξελίσσονται στην επιφάνεια της Γης».

2.3.2. Γεωπάρκα

Τα γεωλογικά μνημεία χρειάζεται να προστατεύονται και να διατηρούνται. Πρόκειται για ευαίσθητες περιοχές και γεωτόπους οι οποίοι παρουσιάζουν διεθνή σημασία στο πλαίσιο της γεωδιατήρησής τους. Με αυτό το σκεπτικό κατά την δεκαετία του 1990 η διεθνής επιστημονική κοινότητα ακολούθησε την δημιουργία εθνικών καταλόγων θέσεων των γεωτόπων που όμως δεν κάλυπταν την προστασία των γεωτόπων αυτών. Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ξεκίνησε η δημιουρία γεωπάρκων μέσω του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων. Στόχος υπήρξε η ανάγκη για προστασία και διαχείριση των γεωλογικών μνημείων στην Ευρώπη. Οι φορείς που συμμετείχαν σε αυτή την δράση ήταν το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και φορείς από τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ισπανία. Η έννοια του γεωπάρκου αναφερόταν στην αναγνώριση περιοχών όπου υπήρχαν μνημεία γεωτοπικής σημασίας σε διεθνές επίπεδο. Από την έναρξη του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων ακολούθησε η παγκόσμια ανάπτυξη των γεωπάρκων (Zouros, 2001; 2004). Πρόκειται για οριοθετημένες περιοχές που προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία, σε συνδυασμό με μνημεία σημαντικής γεωλογικής αξίας.

Παγκόσμια γεωπάρκα συναντάμε σε πολλές χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με πληροφορίες από την UNESCO (2017) οι χώρες που καταγράφουν γεωπάρκα είναι η Αυστρία, το Βιετνάμ, η Βραζιλία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Δανία, η Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιαπωνία, η Ινδονησία, η Ισλανδία, η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία, ο Καναδάς, η Κίνα, η Δημοκρατία της Κορέας, η Κροατία, η Κύπτος, η Μαλαισία, το Μαρόκο, το Μεξικό, η Νορβηγία, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Ουρουγουάη, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Τουρκία, η Τσεχία και η Φινλανδία. Στην Ελλάδα έως το 2017 έχουν καταγραφεί από την UNESCO τα εξής γεωπάρκα:

-Lesvos Island UNESCO Global Geopark – Νήσος Λέσβος Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO (αναγνώριση ως γεωπάρκο από το 2000, το 2012 έλαβε την σχετική επωνυμία). Οι συνεχείς προσπάθειες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους στη Λέσβο και η αναγνώριση του Απολιθωμένου Δάσους ως Γεωπάρκου Λέσβου το 2012 οδήγησαν στην πλήρη αναγνώριση της νήσου Λέσβου ως Παγκόσμιο Γεωπάρκο UNESCO το 2015.

Πηγή: tourismtoday.gr [07/08/2018]

Εικόνα 3: Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

-Psiloritis UNESCO Global Geopark – Γεωπάρκο του Ψηλορείτη / Φυσικό Πάρκο (αναγνώριση από το 2001)

Πηγή: tourismtoday.gr [07/08/2018]

Εικόνα 4: Γεωπάρκο Ψηλορείτη

-Chelmos Vouraikos UNESCO Global Geopark- Γεωπάρκο Χελμού – Βουραϊκού/ Εθνικό Πάρκο (αναγνώριση από το 2009)

Πηγή: cnn.gr [19/6/2016]

Εικόνα 5: Φαράγγι του Βουραϊκού

-Vikos – Aoos UNESCO Global Geopark - Γεωπάρκο Βίκου – Αώου / Εθνικός Δρυμός (αναγνώριση το 2010)

Πηγή: vikosaoosgeopark.com[16/7/2019]

Εικόνα 6: Σπηλαιοβάραθρο Γεωπάρκου Βίκου-Αώου

-Sitia UNESCO Global Geopark –Γεωπάρκο Σητείας/ Φυσικό Πάρκο (αναγνώριση το 2015)

Πηγή: kathimerini.gr [12.07.2019]

Εικόνα 7: Γεωπάρκο Σητείας- αναρριχητικά πεδία Κάτω Ζάκρου

2.3.3. Διεθνείς Οργανισμοί και Πολιτικές Γεωδιατήρησης

Παρακάτω ακολουθούν μερικοί από τους πιο σημαντικούς διεθνείς οργανισμούς που εφαρμόζουν πολιτικές γεωδιατήρησης παγκοσμίως και ασχολούνται και με την έννοια του γεωπάρκου.

i. UNESCO

Πρόκειται για έναν οργανισμό που αναφέρεται στις επιστήμες, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση εντός του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Λειτουργεί για περισσότερα από 50 έτη και βασικός σκοπός του είναι να συνεργάζονται τα 186 Κράτη – Μέλη του ΟΗΕ. Από την Ελλάδα το 1981 επικυρώθηκε η Σύμβαση της UNESCO στο πλαίσιο διατήρησης των θέσεων οι οποίες σχετίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, μία σύμβαση που ξεκίνησε να εφαρμόζεται το 1972. Πρωτοβουλία της UNESCO είναι η προστασία γεωμορφολογικών και γεωλογικών σχηματισμών, η γεωλογική κληρονομιά στο πλαίσιο της διατήρησής της, η υποστήριξη των εθνικών γεωπάρκων, η βιώσιμη διαχείριση και η ανάδειξη του δυναμικού των κρατών μελών σε γεωλογικό επίπεδο (Ι.Γ.Μ.Ε., 2021).

Η βιώσιμη ανάπτυξη στην οποία συνεισφέρει η UNESCO πραγματοποιείται μέσω των γεωπάρκων. Η ατζέντα «Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας για βιώσιμη ανάπτυξη» συνεισφέρει στους στόχους για την αειφόρο ανάπτυξη όπως ο τερματισμός της φτώχιας, η ισότητα, η ασφάλεια των πόλεων και των κατοικιών, η καταναλωτική και παραγωγική βιωσιμότητα, η λήψη μέτρων που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής κ.ά. Σε πολλά κράτη έχουν συνδεθεί μέσω της UNESCO τα παραπάνω με τα γεωπάρκα, όπως στην περίπτωση του Γεωπάρκου Λέσβου. Σε αυτήν την περίπτωση έχουν συνδεθεί με το Γεωπάρκο Λέσβου τοπικά προϊόντα (λάδι, ψάρια, βότανα, σαπούνια κ.ά.) στο πλαίσιο της πολιτιστικής κληρονομιάς, εκπαιδευτικές δράσεις και προγράμματα για τους επισκέπτες με σκοπό την τοπική ανάπτυξη κ.ά.

Σχετικά με την αναγνώριση των Γεωπάρκων σε παγκόσμιο επίπεδο, η UNESCO έχει καθορίσει οκτώ κριτήρια τα οποία σχετίζονται με το περιεχόμενο, τη γεωκληρονομιά σε σχέση με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, το νομικό καθεστώς της χώρας για αναγνώριση του γεωπάρκου, τους στόχους και την εκάστοτε στρατηγική διαχείρισης, την σχέση της τοπικής κοινωνίας, την διάχυση εμπειριών, τον

σεβασμό στους νόμους εθνικώς και τοπικώς όπως και τον έλεγχο, την επαναξιολόγηση και την επανεπικύρωση, πάντοτε σύμφωνα με τις αρχές της UNESCO (UNESCO, 2021).

ii. Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Λαμβάνει πρωτοβουλίες, μεταξύ άλλων, σχετικά με τη διατήρηση του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος. Τα τελευταία χρόνια ασχολείται στενά με την διατήρηση της γεωλογικής κληρονομιάς που υπογράφηκε στο Ρίο το 1992 και αναφέρεται στη Βιοποοικιλότητα μέσω μίας Σύμβασης με το όνομα Convention for Biodiversity. Βάσει αυτής της Σύμβασης, δημιουργήθηκε το 2004 ένα κείμενο αρχών-προτάσεων (recommendations) οι οποίες σχετίζονται με την παρότρυνση των κρατών μελών για διατήρηση της γεωλογικής τους κληρονομιάς (Ι.Γ.Μ.Ε., 2021).

iii. Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN)

Η International Union for Conservation of Nature (IUCN) είναι μια Ένωση η οποία αποτελείται από κυβερνητικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Αξιοποιεί την εμπειρία, τους πόρους και την εμβέλεια περισσότερων από 1.400 οργανισμών μελών της και τη συμβολή περισσότερων από 18.000 ειδικών. Αυτή η ποικιλομορφία και η τεράστια τεχνογνωσία καθιστούν την IUCN την παγκόσμια αρχή για την παρατήρηση της κατάστασης του φυσικού κόσμου και τα μέτρα που απαιτούνται για τη διασφάλισή του. Λειτουργεί υπέρ μίας συνδυασμένης προσπάθειας για τη διατήρηση της φύσης και την επιτάχυνση της μετάβασης στη βιώσιμη ανάπτυξη. Έχοντας 1.300 μέλη, ακολούθησε την εκπόνηση σχεδίου για την τριετία 2017 – 2020 με στόχο να εκτιμηθεί και να διατηρηθεί η φύση και η βιοποικιλότητα, να προωθηθεί και να υποστηριχθεί η αποτελεσματική και ισότιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και να αναπτυχθούν λύσεις για τις προκλήσεις που δέχεται η φύση από την ανάπτυξη στον πλανήτη. Το πλάνο ονομαζόταν «*Δουλεύοντας για τον Άνθρωπο και τη Φύση*» (Working for People and Nature, 2016).

Πηγή: Working for People and Nature (2016)

Εικόνα 8: Τομείς δραστηριοποίησης IUCN

iv. Διεθνής Ένωση Γεωλογικών Επιστημών (IUGS)

Η Διεθνής Ένωση Γεωλογικών Επιστημών (IUGS) ιδρύθηκε το 1961, με 121 εθνικά μέλη, που εκπροσωπούν πάνω από ένα εκατομμύριο γεωεπιστήμονες. Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους επιστημονικούς οργανισμούς στον κόσμο. Ενθαρρύνει τη διεθνή συνεργασία και συμμετοχή στις επιστήμες της γης σε σχέση με την ανθρώπινη ευημερία και είναι μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Επιστημών (ISC). Η συμμετοχή είναι ανοιχτή σε χώρες ή καθορισμένες περιοχές. Η IUGS πιστεύει ότι είναι αμοιβαίο όφελος να δημιουργηθούν στενοί δεσμοί με άλλους οργανισμούς που ασχολούνται με δραστηριότητες γεωεπιστήμης, και ιδιαίτερα με εκείνους τους οργανισμούς των οποίων το έργο σχετίζεται με ορισμένες από τις κύριες δραστηριότητες της IUGS. Προωθεί και ενθαρρύνει τη μελέτη γεωλογικών προβλημάτων, υποστηρίζει και διευκολύνει τη διεθνή και διεπιστημονική συνεργασία στις επιστήμες της γης, δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε: α) διεθνή πρότυπα, β) εκπαίδευση γεωεπιστημών, γ) πληροφορίες γεωεπιστημών, δ) περιβαλλοντική διαχείριση και κίνδυνοι (Θεοδοσίου-Δρανδάκη, 2018). Σύμφωνα με τα στοιχεία από την επίσημη

ιστοσελίδα της Ένωσης, προωθεί τον διάλογο και την επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων ειδικών στις επιστήμες της γης σε όλο τον κόσμο. Αυτό το πετυχαίνει οργανώνοντας διεθνή έργα και συναντήσεις, επιχορηγώντας συμπόσια και επιστημονικές εκδρομές αλλά και μέσω δημοσιεύσεων (IUGS, 2021).

v. ProGEO

Η ProGEO είναι μία Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Γεωλογικής κληρονομιάς ξεκίνησε το 1988 στην Ολλανδία και έκτοτε έχει οργανώσει ετήσιες συναντήσεις και διεθνή συμπόσια ως Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος (European Assosiation). Μέχρι το 1993 η Ένωση υπάρχει ως Ευρωπαϊκή Ομάδα Εργασίας για τη Διατήρηση της Επιστήμης της Γης (European Working Group on Earth Science Conservation). Στο Weymouth της Αγγλίας, το 1992 καθιερώθηκε ότι το ProGEO είναι μια ένωση ανοιχτή σε όλους. Η Γενική Συνέλευση στη Γερμανία το 1993 ενέκρινε το καθεστώς της. Η πρώτη Ομάδα Εργασίας ProGEO για χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ιδρύθηκε στη Βουλγαρία το 1995. Λίγο αργότερα, ιδρύθηκαν επίσης η δεύτερη και η τρίτη Ομάδα Εργασίας ProGEO για χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Βόρειας Ευρώπης. Το 1999 σηματοδότησε ανάπτυξη και στη Νότια Ευρώπη (Todorov & Wimbledon, 2004). Τον Ιούνιο του 2021, η Γενική Συνέλευση αποφάσισε να επεκτείνει το γεωγραφικό της πεδίο και πλέον το ProGEO είναι μια Διεθνής Ένωση. Πρόκειται για μία Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ) με εθνικές ομάδες σε ορισμένες χώρες και μεμονωμένα μέλη σε όλο τον κόσμο. Είναι ένας οργανισμός συνδεδεμένος με την IUGS (Διεθνή Ένωση Γεωλογικών Επιστημών- (International Union of Geological Sciences) και μέλος της IUCN (Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης- International Union for Conservation of Nature). Στόχοι της ProGEO είναι (ProGEO, 2021):

- Η προώθηση της διατήρησης της πλούσιας κληρονομιάς των τοποθεσιών, πετρωμάτων, απολιθωμάτων και ορυκτών.

-Η ενημέρωση του ευρύτερου κοινού για τη σημασία αυτής της κληρονομιάς και για τη συνάφειά της με τη σύγχρονη κοινωνία.

-Η παροχή συμβουλών προς τους υπεύθυνους για την προστασία της γεωγραφικής μας κληρονομιάς.

-Η οργάνωση και συμμετοχή σε έρευνες σχετικές με τη γεωσυντήρηση.

-Η διατύπωση συμβάσεων και νομοθεσίας.

-Η λειτουργία προς έναν παγκόσμιο κατάλογο εξαιρετικών γεωλογικών τόπων, επιτρέποντας έτσι την πλήρη υποστήριξη στο έργο άλλων διεθνών φορέων, καθώς και σε εθνικές πρωτοβουλίες για την προστασία των τόπων.

vi. Global Geosites

Οι αρχές του έργου Global Geosites παραμένουν δεσμευτικές και αποτελεσματικές, όσον αφορά την ανάγκη για σωστή απογραφή και διαχείριση των παγκόσμιων σημαντικών γεωγραφικών τόπων. Οι τεράστιοι ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι που έχουν ήδη συνεισφέρει εκείνες οι χώρες οι οποίες έχουν ολοκληρώσει την απογραφή τους, καθώς και η εμπειρία που αποκτήθηκε και τα αποτελέσματα τα οποία έχουν δημοσιευτεί μέχρι στιγμής, δεν πρέπει να χαθούν. Υπάρχει συνεχής εργασία με πολλές χώρες που αναπτύσσουν επί του παρόντος τον παγκόσμιο κατάλογο γεωγραφικών ιστότοπών τους ή τον αναθεωρούν. Το 2012, η IUCN κάλεσε τις Επιτροπές της «να προωθήσουν και να υποστηρίξουν, σε συνεργασία με την UNESCO και την IUGS, την εκπόνηση και επέκταση του καταλόγου για το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Γεωτοποθεσιών, καθώς και άλλους περιφερειακούς και διεθνείς καταλόγους τόπων γεωλογικού ενδιαφέροντος».

Σύμφωνα με τους Diaz-Martinez et al. (2016), τονίζεται η ανάγκη διατήρησης και περαιτέρω ανάπτυξης των αρχικών αρχών του έργου Global Geosites, οι οποίες βεβαίως εξακολουθούν να ισχύουν όσον αφορά την ανάγκη για σωστή απογραφή και διαχείριση παγκόσμιων σημαντικών γεωτόπων. Οι παραπάνω αρχές εξακολουθούν να παραμένουν δεσμευτικές και αποτελεσματικές ανεξαρτήτως τις οικονομικές και πολιτικές αποφάσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν τις αποφάσεις. Επιπλέον, υπάρχει συνεχής εργασία με αρκετές χώρες που αναπτύσσουν επί του παρόντος τον παγκόσμιο κατάλογο γεωτοποθέτησής τους ή τον αναθεωρούν.

2.4. Απολίθωση ζωικών και φυτικών οργανισμών

Η έννοια της απολίθωσης περιλαμβάνει την αλλαγή ενός οργανισμού (είτε είναι φυτό είτε ζώο) σε ανόργανο πέτρωμα. Αυτή η αλλαγή γίνεται διότι η οργανική ύλη από την οποία αποτελείται μετατρέπεται σε ανόργανη. Βάσει αυτού, ως απολίθωμα

αναφέρεται το υπόλειμμα του αρχικού φυτικού ή ζωικού οργανισμού, γενικά το υπόλειμμα ίχνους ζωής το οποίο μέσω φυσικών τρόπων διατηρείται. Επίσης, η απολίθωση δύναται να συμβεί μέσω της ανακρυστάλλωσης. Η ανακρυστάλλωση συμβαίνει σε κελύφη οργανισμών και χωρίς να προστεθούν ή να αφαιρεθούν χημικές ενώσεις μετατρέπεται η εσωτερική διάταξη των μορίων του υλικού και η χημική σύσταση συχνά δεν τροποποιείται. Άλλη διαδικασία είναι και η ενανθράκωση. Σε αυτήν την διαδικασία οδηγείται ο φυτικός ή ζωικός οργανισμός ή το υπόλειμμά τους εντός λεπτόκοκκων ιζημάτων. Σε αυτή την κατάσταση οι φυτικοί ή ζωικοί οργανισμοί δεν δέχονται επιρροή από τον ατμοσφαιρικό αέρα με αποτέλεσμα την διατήρησή τους και τον εμπλουτισμό τους με άνθρακα. Εφόσον διατηρείται η αρχική χημική σύσταση και δομή του οργανισμού επίσης δύναται να ακολουθηθεί απολίθωση όπως συμβαίνει με τις περιπτώσεις απολιθωμάτων οστών και δοντιών ζώων. Για την αποσύνθεση είναι σημαντική η ύπαρξη οξυγόνου με σπάνιες περιπτώσεις διατήρησης οργανισμών εντός πάγου όπως στην περίπτωση διατήρησης μαμούθ (Ζούρος, 2006).

Γενικότερα, τα απολιθώματα μας προσφέρουν πληθώρα πληροφοριών για την εξέλιξη της Γης μέσα από την ιστορία της. Η απολίθωση θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική κατάσταση υψίστης σπουδαιότητας. Οι μεταβολές που έχει υποστεί το περιβάλλον οδηγούν τους οργανισμούς σε μία προσαρμογή όπου εάν δεν μπορούν να προσαρμοστούν μεταναστεύουν ή προσαρμόζονται χωρίς ιδιαίτερες μορφολογικές αλλαγές ή εξελίσσονται μέσα από την προσαρμογή τους (Παπανικολάου & Σίδερης, 2010).

Επιπρόσθετα, τα απολιθώματα δημιουργούν σχηματισμούς που προσφέρουν πληροφορίες για το περιβάλλον όπου υπήρξαν, τις μεταβολές που είχε δεχθεί, την ηλικία του γεωλογικού στρώματος και γενικές πληροφορίες για την εξέλιξη του οργανισμού από την ύπαρξή του έως την ημέρα ανακάλυψής του (Παπανικολάου & Σίδερης, 2010).

2.4.1. Διεθνείς περιπτώσεις απολιθωμένου δάσους

Το παλαιότερο, μόνιμο απολιθωμένο δάσος στον κόσμο που διατηρείται ως ξύλο βρίσκεται στο Bükkábrány της Ουγγαρίας. Ένα ανοιχτό ορυχείο λιγνίτη αποκάλυψε δεκαέξι κολοβώματα, βασικής διαμέτρου 1,8 έως 3,6 m, διατηρημένα σε

ύψος έως και 6 m, που στέκονταν στην κορυφή της λιγνιτικής κοίτης. Τα δέντρα διατηρήθηκαν από την ξαφνική άνοδο της στάθμης του νερού της λίμνης Pannon που έπνιξε το δάσος πριν από επτά εκατομμύρια χρόνια. Η άμμος της περιοχής κάλυψε το τοπίο, διατηρώντας τους μη μεταλλαγμένους κορμούς σε μια υδάτινη κατάσταση. Αυτό το απολιθωμένο δάσος, ένα υπέροχο παράδειγμα ενός παλαιοπάρκου, είναι ένα μοναδικό μέρος της κληρονομιάς της Ουγγαρίας και της Γης που θα μπορούσε να διατηρηθεί για το μέλλον, αλλά κινδυνεύει από τις εργασίες εξόρυξης λιγνίτη (Csaszar, Kazmer, Erdei & Magyar, 2009).

Το απολιθωμένο δάσος της οροσειράς Aragoncillo είναι ένας από τους πολλούς παλαιοντολογικούς χώρους εξαιρετικής επιστημονικής αξίας στη Sierra de Selas (επαρχία της Γκουανταλαχάρα, κεντρική Ισπανία). Το δάσος αποτελείται από μια συσσώρευση κορμών δέντρων μαζί με καλά διατηρημένη μακροχλωρίδα και μικροχλωρίδα. Αυτό το αρχαίο δάσος, στο οποίο κυριαρχούν οι φτέρες και τα κωνοφόρα, καταστράφηκε από ηφαιστειακές εκρήξεις που σημειώθηκαν σε πολλές ηπειρωτικές περιοχές. Η τοποθεσία βρίσκεται στο Παγκόσμιο Γεωπάρκο Molina-Alto Tajo της UNESCO, αλλά είναι εξαιρετικά ευάλωτη. Η έλλειψη εφαρμογής της νομοθεσίας που εγγυάται τη διατήρησή του δεν επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους επισκέπτες να απολαύσουν την τοποθεσία και να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά της ζωής και του κλίματος ενός τόσο μοναδικού οικοσυστήματος από την εποχή εκείνη γιας την ιστορία της Γης (Sanchez-Moya, Alvarez-Vazquez et al., 2021).

Τα σπάνια απολιθωμένα δάση είναι η καλύτερη απόδειξη για την οικολογία των πρωτοποριακών μεγάλων χερσαίων φυτών τα οποία μεταμόρφωσαν το γήινο σύστημα και το χερσαίο περιβάλλον. Μια νέα μελέτη αποκαλύπτει ένα εντυπωσιακά εκτεταμένο πρώιμο απολιθωμένο δάσος στην Κίνα και ρίχνει φως στην εξέλιξη των βασικών συστημάτων ανάπτυξης ριζών. Οι Wang et al. (2019) περιγράφουν ένα εντυπωσιακό νέο δάσος από λυκόφυτα δέντρα που εκτείνεται σε μια μεγάλη περιοχή ενεργών λατομείων στην πόλη Xinhang, Anhui, της Κίνας, επιτρέποντας την παρακολούθηση της μεταβαλλόμενης έκθεσης για αρκετά χρόνια. Αυτό το δάσος χρονολογείται από το τέλος της Devonian εποχής. Έχουν βρεθεί δέντρα σε πολλά στάδια ανάπτυξης, μόνο όμως λίγα με κορμούς διαμέτρου άνω των 10 cm.

2.4.2. Απολιθωμένο δάσος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ένα από τα πιο γνωστά Απολιθωμένα δάση είναι αυτό της Λέσβου. Ένα δάσος το οποίο αποτελεί Μνημείο Γεωλογικής Κληρονομιάς. Δημιουργήθηκε αφού εκδηλώθηκε ηφαιστειακή δραστηριότητα σε έντονο βαθμό εντός του βορειοανατολικού Αιγαίου πριν από περίπου είκοσι εκατομμύρια χρόνια. Η γεωλογική διάσταση του Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου το καθιστά προστατευμένο και Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης υπό την προστασία της σύμβασης της Βαρκελώνης. (Βελιτζέλος κ. συν., 2001^{α}:160-169; 2001^{β}:263-278).

Η Σύμβαση για την Προστασία της Μεσογείου από τη Ρύπανση (Σύμβαση της Βαρκελώνης) εγκρίθηκε στις 16 Φεβρουαρίου 1976 στη Βαρκελώνη και τέθηκε σε ισχύ το 1978. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης τροποποιήθηκε το 1995 και μετονομάστηκε σε Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και της Παράκτιας Περιοχής της Μεσογείου. Οι τροποποιήσεις της Σύμβασης της Βαρκελώνης τέθηκαν σε ισχύ το 2004. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης και τα επτά πρωτόκολλά της τα οποία εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης (MAP) αποτελούν την κύρια περιφερειακή νομικά δεσμευτική Πολυμερή Περιβαλλοντική Συμφωνία (ΜΕΑ) στη Μεσόγειο. «Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Βαρκελώνης συμφωνούν να λάβουν μεμονωμένα ή από κοινού όλα τα κατάλληλα μέτρα σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης και τα ισχύοντα Πρωτόκολλα στα οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη για την πρόληψη, τον περιορισμό, την καταπολέμηση στον μέγιστο δυνατό βαθμό την εξάλειψη της ρύπανσης στην περιοχή της Μεσογείου Θάλασσας, την προστασία και την ενίσχυση του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε αυτήν την περιοχή ώστε να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξή της. Συνεργάζονται στη διαμόρφωση και έγκριση Πρωτοκόλλων, τα οποία ορίζουν συμφωνημένα μέτρα, διαδικασίες και πρότυπα για την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης» (UNEP, 2021).

Αναφερόμενοι σε γενικότερες πληροφορίες σχετικά με το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου είναι σημαντικό να αναφερθεί η σπανιότητά του, η έκταση του φαινομένου της απολίθωσης που εμφανίζεται σε ιδιαίτερη πληρότητα, μετατρέποντας αυτόματα το Δάσος σε μοναδικό είδος στη χώρα μας. Πρόκειται για ένα σπάνιο μνημείο λόγω και της ηλικίας του (Μειόκαινος υποπερίοδος της Νεογενούς περιόδου, πριν από 20 εκατομμύρια χρόνια, Ζούρος, 2005) σε παγκόσμιο επίπεδο. Περιλαμβάνει χαρακτηριστικά σχετικά με πετρώματα, απολιθώματα χλωρίδας και στοιχεία

γεωμορφολογίας τα οποία αυξάνουν το γεωλογικό ενδιαφέρον της περιοχής στο βορειοανατολικό Αιγαίο. Όλα αυτά τα στοιχεία προσφέρουν ενημέρωση για την παλαιοκλιματολογία η οποία επικρατούσε στην περιοχή, τις κλιματικές συνθήκες της εποχής που δημιουργήθηκε το Απολιθωμένο δάσος αλλά και για την παλαιογεωγραφική εξέλιξη της περιοχής (Βελιτζέλος & Ζούρος, 2000). Απολιθωμένοι κορμοί στις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις τους συναντώνται στις περιοχές Μούδρου – Ρουσσουπουλίου και Βάρους – Ρομανού όπως επίσης στις περιοχές Κοντιά, Προφήτη Ηλία και Προρτιανού.

Αναφερόμενοι στα φυσικά και γεωγραφικά στοιχεία της περιοχής, το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου συναντάναι δυτικά της νήσου Λέσβου καλύπτοντας έκταση 150.000 στρεμμάτων με εμφανίσεις απολιθωματοφόρων θέσεων, συνοδευόμενων και από άλλες περιοχές με μεμονωμένες εμφανίσεις απολιθωμάτων (Βελιτζέλος κ. συν., 2001^{α}: 160-169). Αναφέρεται ως το μοναδικό βιβλίο καταγραφής της γεωλογικής ιστορίας του Αιγαίου που καλύπτει αναφορές 20 εκατομμυρίων ετών (Zouros et al., 2008).

Πηγή: periigites.gr [10/9/2021]

Εικόνα 9: Απολιθωμένος κορμός κωνοφόρου δένδρου

Η προστασία του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου σχετίζεται με σειρά Υπουργικών Αποφάσεων (ΥΑ) και Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ). Πιο συγκεκριμένα, από το 1958 χαρακτηρίστηκε ως περιοχή ειδικής προστασίας, ενώ το 1965 ακολούθησε η απαλλοτρίωση περιοχών με υψηλή παρουσία απολιθωμένων κορμών (περιοχές Μπαλή Αλώνια και Χαμανδρούλα). Το ΠΔ 443/85 υπήρξε η απαρχή για τον καθορισμό και την κατοχύρωση της προστασίας και σημασίας του μνημείου αυτού. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης που κυρώθηκε από τη χώρα (1978-1986) ακολούθησε το χαρακτηρισμό «Ειδική Προστατευόμενη Περιοχή» (ΕΚΒΥ, 2006).

Η ίδρυση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου το 1994 όρισε την έννοια της ανάδειξης, μελέτης, συντήρησης και αξιοποίησης του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου. Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη δημιουργία δικτύου προστατευόμενων περιοχών υπό την «NATURA 2000» συνέβαλε με αποτελεσματικό τρόπο στην προστασία ειδών που απειλούνταν στις προστατευόμενες περιοχές για την διατήρηση της βιοποικιλότητας της περιοχής (Βελιτζέλος κ. συν., 2001β: 263-278).

Η διαχείριση του Γεωπάρκου του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου ακολουθείται από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου ως ο δημόσιος φορέας, υλοποιώντας σειρά δράσεων σχετικά με την μελέτη, καταγραφή, προστασία, παρουσίαση και προβολή των απολιθωμάτων και των απολιθωματοφόρων θέσεων στο ευρύ κοινό. Πρόκειται για ένα κοινωφελές νομικό πρόσωπο υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Η συνεργασία με τη Διεύθυνση Δασών είναι σημαντική και οδηγεί στη δημιουργία σχεδίου διαχείρισης των παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, ακολουθείται διαχειριστικό σχέδιο το οποίο βασίζεται στους παρακάτω άξονες (Ζούρος & Ιωσηφίδης, 2002: 77-106):

-Άξονας επιστημονικής έρευνας (ανασκαφές, χαρτογράφηση, συλλογή, μελέτη),

-Άξονας ανάδειξης και προστασίας ευρημάτων (έκθεση, επισκέψιμα πάρκα),

-Άξονας προβολής του μνημείου (δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων, επιστημονικές εκδηλώσεις),

-Άξονας σχεδιασμού και οργάνωσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων (εκπαιδευτικές δραστηριότητες),

-Άξονας συμβολής στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη της περιοχής (εναλλακτικός τουρισμός όπως οικοτουρισμός, γεωτουρισμός, συνεδριακός τουρισμός),

-Άξονας συνεργασίας με φορείς εντός και εκτός συνόρων (ανταλλαγή τεχνογνωσίας, τεχνικών, πρακτικών).

3ο κεφάλαιο: Ερευνητικό μέρος

Στο ερευνητικό μέρος παρουσιάζεται η μεθοδολογία η οποία ακολουθήθηκε από την εργασία. Στην ποσοτική μέθοδο συνήθως γίνεται χρήση ερωτηματολογίων τα οποία καταγράφουν ποσοτικά τις απόψεις των ερωτώμενων σε συγκεκριμένα θέματα που απασχολούν τον ερευνητή. Στην προκείμενη εργασία και λόγω της δυσκολίας επικοινωνίας με τον αναγκαίο ποσοτικά πληθυσμό επιλέγεται η ποιοτική μέθοδος ανάλυσης δεδομένων με βασικό ερευνητικό εργαλείο τη συνέντευξη.

Η παγκόσμια πανδημία ανέπτυξε ιδιαίτερα την διαδικτυακή επικοινωνία. Για αυτό το λόγο η ερευνήτρια, μετά τη δημιουργία ενός πλάνου συνέντευξης, επικοινώνησε τηλεφωνικά και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομίου με την υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου. Η πρότασή της ήταν να διεξαχθή τηλεφωνική ερευνητική συνέντευξη με τον διευθυντή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου κ. Ζούρο, πρόταση που βρήκε σύμφωνο και τον κ. Ζούρο. Πρόκειται για μία ημί-δομημένη συνέντευξη κατά την οποία υπήρξαν έτοιμες ερωτήσεις αλλά δόθηκε στον ερωτώμενο η δυνατότητα να επεκταθεί στις απαντήσεις του και να δημιουργηθούν επιπλέον ερωτήματα από την ερευνήτρια.

Ημι-δομημένη συνέντευξη είναι η συνέντευξη όπου πέρα από το σύνολο των προκαθορισμένων κατά μία έννοια ερωτήσεων εμφανίζει ευελιξία αναφορικά με την τροποποίηση που μπορεί να έχει το περιεχόμενό της στην πορεία καθώς επίσης δύναται να αλλάξει η σειρά των ερωτήσεων. Επιπλέον, ανάλογα με τους συμμετέχοντες είναι δυνατόν να υπάρξει μεγαλύτερη ή μικρότερη εμβάθυνση, ενώ δεν είναι σπάνιο να προστίθενται ή να αφαιρούνται ερωτήσεις ή θέματα κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Είναι ένα εργαλείο που αρκετοί νέοι μελετητές χρησιμοποιούν κυρίως σε θέματα τα οποία θεωρούν οι ίδιοι ότι είναι σημαντικό να καλυφθούν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης (Robson, 2007).

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν είναι τα εξής:

1. Τηλεφωνική επικοινωνία με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Λέσβου ώστε να γίνει γνωστή η πρόθεση για συνέντευξη και η διαδικασία που δύναται να ακολουθηθεί μέσω της διαδικασίας της συνεντεύξεως.

2. Επιλογή του ατόμου που θα παρέχει την συνέντευξη (π.χ. Διευθυντής, υπεύθυνος επικοινωνίας Πάρκων κτλ).

3. Αποστολή πληροφοριών που σχετίζονται με την ερευνήτρια.

4. Αποστολή ερωτήσεων ανοικτού τύπου (διαδικτυακά) ώστε να υπάρξει γνωριμία με το είδος των ερωτήσεων που θα ακολουθήσουν στη συνέντευξη.

5. Κλείσιμο ραντεβού για την διεξαγωγή της συνέντευξης.

6. Πρόταση για χρήση skype, zoom ή τηλεφωνική επικοινωνία ανάλογα με την γνώμη του ατόμου που θα συμμετέχει στην συνέντευξη.

7. Δημιουργία ηχητικού αρχείου από την ημί- δομημένη συνέντευξη.

8. Απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης.

9. Περιγραφική ανάλυση των απαντήσεων.

Το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης είναι προϊόν ανάλυσης της θεωρίας του γεωτουρισμού και των αναγκών που προκύπτουν από την εργασία αναφορικά με το γεωπάρκο της Λέσβου. Επίσης, πρόκειται για ημί- δομημένη συνέντευξη η οποία περιλαμβάνει μία σειρά ερωτήσεων προς απάντηση αλλά προσφέρεται μέσω της συζήτησης η δυνατότητα δημιουργίας επιπλέον ερωτήσεων. Η συνέντευξη περιορίζεται στην ερευνητική συνέντευξη, δηλαδή στη συλλογή δεδομένων στο πλαίσιο διεξαγωγής από την ερευνήτρια. Αυτό σημαίνει ότι δεν αναφέρεται ή δεν αφορά άμεσα τον ερωτώμενο, αλλά ως διαδικασία υπαγορεύεται από τους σκοπούς της ερευνήτριας. Το τελικό ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε βάσει των όσων συλλέχθησαν από την βιβλιογραφική έρευνα που προηγήθηκε. Βασικές ερωτήσεις οι οποίες συμπεριλήφθησαν στη συνέντευξη είναι οι εξής (βλ. Παράρτημα Α):

- Ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων ερωτώμενου (επαγγελματική θέση, έτη εργασίας κτλ).

- Ερωτήσεις που αφορούν το γεωπάρκο.

- Ερωτήσεις που αφορούν την επισκεψιμότητα του γεωπάρκου βάσει πραγματικών αριθμών (επισκεψιμότητα σε είδος τουριστών π.χ. διεθνείς ή Έλληνες, ηλικίες τουριστών, τρόπουι οργάνωσης επισκέψεων π.χ. εκπαιδευτικές επισκέψεις κτλ).

- Ερωτήσεις που σχετίζονται με τις δυνατότητες ανάπτυξης του γεωτουρισμού στο νησί (τρόποι προβολής του γεωπάρκου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διαφήμιση, προώθηση εκπαιδευτικών δράσεων κτλ.).

- Ερωτήσεις που σχετίζονται με τον βαθμό αξιοποίησης του απολιθωμένου δάσους στη γενικότερη αειφορία του τουριστικού προϊόντος κ.ά.

- Ερωτήσεις σχετικές με την συνεργασία των τοπικών φορέων, των επιχειρήσεων του νησιού και τη γενικότερη συνεργασία (π.χ. κοινή προβολή) με το γεωπάρκο.

- Ερωτήσεις που αφορούν την προβολή του γεωπάρκου κατά την πανδημία και τις κινήσεις των αρμοδίων για την επόμενη ημέρα.

3.1. Αποτελέσματα συνέντευξης

Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας η ερευνήτρια ήρθε σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον κ. Ζούρο Νικόλαο, Διευθυντή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου στις 23/12/2021. Λόγω του πιεσμένου προγράμματος του διευθυντή η συνέντευξη έγινε τηλεφωνικώς και κάτω από σχετική πίεση χρόνου.

Ο κ. Ζούρος, διευθυντής του Μουσείου από το 1995 απάντησε σε μία σειρά ερωτήσεων που σχετίζονται με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου αλλά και το Γεωπάρκο Λέσβου όπου στο δυτικό τμήμα δεσπόζει το Απολιθωμένο Δάσος, το οποίο είναι ένα μοναδικό μνημείο της φύσης και έχει κηρυχθεί «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης».

Σύμφωνα με τον κ. Ζούρο, το Γεωπάρκο Λέσβου αναδεικνύει την γεωλογική, φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Η προσφορά του στους επισκέπτες μέσω των σημαντικών μουσειακών χώρων και χώρων επίσκεψης, των ποικίλων εναλλακτικών δραστηριότητων που προσφέρει, των πρωτότυπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, των θαλάσσιων και αγροτουριστικών δραστηριοτήτων αλλά και της δυνατότητας για πεζοπορία στα μονοπάτια στα οποία περπάτησε ο Θεόφραστος, η Σαπφώ και ο Αριστοτέλης, το καθιστούν μοναδικό.

Πιο συγκεκριμένα, ο κ. Ζούρος αναφέρθηκε στα τέσσερα πάρκα του Απολιθωμένου Δάσους τα οποία είναι το πάρκο Σιγρίου, το πάρκο Πλάκας, το πάρκο Μπαλή- Αλώνια και το πάρκο Νησιώπης. Για το πάρκο Σιγρίου αναφέρθηκε στους απολιθωμένους κορμούς οι οποίοι διατηρούν άριστα τα χαρακτηριστικά τους αλλά και στους εντυπωσιακούς ριζικούς κόμβους. Για το Πάρκο Πλάκας αναφέρθηκε στην παράκτια και χερσαία μορφή του καθώς και για τους δεκάδες κορμούς καρποφόρων και κωνοφόρων δένδρων τους οποίους μπορεί ο επισκέπτης να δει. Εκεί, τονίζεται ως ιδιαίτερο εύρυμα η ύπαρξη του μεγαλύτερου σε διάμετρο ιστάμενου απολιθωμένου κορμού δέντρου. Το Πάρκο Μαλή Αλώνια, που είναι μέρος του Πάρκου Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου, είναι το παλαιότερο υπαίθριο πάρκο που λειτουργεί από το 1987. Περιλαμβάνει πληθώρα απολιθωμένων κορμών με ιδιαίτερης αξίας τον υψηλότερο ιστάμενο κορμό απολιθωμένου δέντρου σε ολόκληρη την Ευρώπη μέχρι και σήμερα που θεωρείται ως ο πρόγονος του σημερινού δέντρου Σεκόια. Σχετικά με το Πάρκο

Νησιώπης αναφέρθηκε το γεγονός ότι είναι το πρώτο θαλάσσιο πάρκο της Ελλάδας με απολιθώματα. Το εν λόγω πάρκο δύναται να παρουσιάζει την καταστροφική ιστορία διάσωσης ενός πυκνού υποτροπικού δάσους «ενώνοντας» το παρελθόν με το παρόν. Ο επισκέπτης μπορείσνα ακολουθήσει περιπατητικές διαδρομές συνολικού μήκους 4 χλμ. καθώς ακολουθεί περιήγηση σε ανασκαφικές θέσεις. Επιπλέον, τονίστηκε η ύπαρξη ειδικού σκάφους με γυάλινο πυθμένα υπό το όνομα «ΝΗΣΙΩΠΗ» το οποίο χρησιμοποιείται για την περιήγηση στα παράκτια αλλά και στον πυθμένα της θάλασσας της περιοχής για την γνωριμία με την γεωλογική ιστορία του Αιγαίου.

Η λειτουργία των πάρκων όπως αναφέρει ο κ. Ζούρος, ξεκίνησε από την δασική υπηρεσία το 1994 - για το παλαιότερο πάρκο – και ακολούθησε η λειτουργία των υπολοίπων τριών κατά το 1998, 1999 και 2005 αντίστοιχα με τη φροντίδα του Μουσείου. Η πρόσβαση στα τρία πάρκα γίνεται από ξηράς και στο πάρκο της Νησιώπης διά θαλάσσης.

Η καταγραφή της επισκεψιμότητας του Μουσείου και γενικότερα των πάρκων μπορεί να επιτευχθεί μονάχα από τα εισητήρια τα οποία κόβονται κατά τις επισκέψεις σε αυτά. Δεν μπορέσαμε να έχουμε κάποια δεδομένα επισκεψιμότητας διότι δεν προσφέρθηκαν από τον κ. Ζούρο. Παρ’ όλα αυτά, ο κ. Ζούρος μας ενημέρωσε ότι τα στοιχεία τα οποία προσφέρονται για το είδος των τουριστών, την ηλικία τους κτλ δεν υπάρχουν σε κάποια βάση δεδομένων και το μόνο το οποίο θα μπορούσε να υπάρξει είναι η γνώση των εθνικοτήτων των επισκεπτών και τα στοιχεία των σχολείων και των πανεπιστημίων που συμμετέχουν στο πλαίσιο εκπαιδευτικών εκδρομών. Και πάλι δεν υπήρξε δυνατότητα να έχουμε πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα από στατιστικής απόψεως στο πλαίσιο αποφυγής διαρροής προσωπικών δεδομένων των επισκεπτών. Γενικότερα, ενημερωθήκαμε ότι η βάση δεδομένων των επισκεπτών δεν τηρείται παρά μόνο από επισκέπτες το οποίο είναι μέρος ενός εκπαιδευτικού προγράμματος από σχολείο ή πανεπιστήμιο. Για αυτό το λόγο δεν μπορέσαμε να λάβουμε κάποια στατιστικά στοιχεία σύγκρισης των επισκεπτών του νησιού κατά την καλοκαιρινή περίοδο του 2021 με την ποσότητα επισκεπτών στο γεωπάρκο και στο Μουσείο Απολιθωμένου Δάσους.

Αν και δεν καταγράφεται η επισκεψιμότητα του Γεωπάρκου της Λέσβου με τρόπο που θα βοηθούσε στη λήψη στοιχεία και στη δημιουργία στατιστικής μελέτης επίδρασης της πανδημίας ή της οικονομικής κρίσης στη χώρα, το Γεωπάρκο της

Λέσβου τηρεί σειρά προωθητικών ενεργειών. Όπως τονίστηκε, αυτές περιλαμβάνουν την βασική ιστοσελίδα του Γεωπάρκου, η οποία ενημερώνεται από τους αρμόδιους όπως αυτό κρίνεται απαραίτητο. Επίσης, το Γεωπάρκο και ιδιαίτερα το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου διατηρεί ενεργούς λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως επίσης προβαίνει σε ανακοινώνεις στον Τύπο. Ένας επιπλέον τρόπος προβολής του Γεωπάρκου είναι και μέσα από μία σειρά εκδηλώσεων, όπως είναι η απογευματινή ξενάγηση στα Πάρκα η οποία πραγματοποιείται συνήθως κατά τα απογεύματα της Παρασκευής και του Σαββάτου.

Με δυσαρέσκεια αναφέρεται από τον κ. Ζούρο η έλλειψη διαφήμισης του Γεωπάρκου κατά τη γενικότερη διαφήμιση του νησιού καθώς χαρακτηριστικά αναφέρει ότι το νησί «σχεδόν αγνοεί την ύπαρξή του». Ο κ. Ζούρος ως πρόταση θέτει ότι θα ήταν θετικό για την προβολή και διαφήμιση του Γεωπάρκου να ενταχθεί το Απολιθωμένο Δάσος στην Εθνική Καμπάνια του ΕΟΤ (Ελληνικού Οργανισμός Τουρισμού) όπως επίσης να γίνεται εντονότερα σχετική μνεία στις δράσεις οι οποίες οργανώνονται από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και τον Δήμο Λέσβου.

Η σχετική υποστήριξη που δέχεται το Γεωπάρκο της Λέσβου από τους μόνιμους κατοίκους του νησιού πραγματώνεται μόνο μέσα από προσκλήσεις προς τους γνωστούς τους για επίσκεψη του Μουσείου και των Πάρκων, γεγονός που αποτυπώνει ακόμα περισσότερο την έλλειψη οργανωμένης διαφήμισης του Γεωπάρκου από το σύνολο της κοινότητας του νησιού. Η μόνη περίπτωση όπου καταγράφεται συνεργασία με τοπικούς φορείς στο πλαίσιο διαφήμισης και προσέλκυσης επισκεπτών, όπως αναφέρει ο κ. Ζούρος, πραγματοποιείται μέσα από τις δράσεις που διοργανώνουν οι τοπικοί φορείς του Δήμου Ερεσού και του οικισμού Μολύβου. Επιπλέον, σε τοπικό πλαίσιο αναφέρεται η προβολή του Μουσείου και του Γεωπάρκου στο σύνολό του από τους γυναικείους συνεταιρισμούς και τις επιχειρήσεις του νησιού οι οποίες προβάλλονται αμοιβαία και από μέρος του Μουσείου.

Συμπερασματικά, ο κ. Ζούρος καταλήγει ότι τα σημεία τα οποία χρειάζονται βελτίωση σχετικά με την προσέγγιση ειδικά γεωτουριστών είναι η μεγαλύτερης εμβέλειας προβολή του Γεωπάρκου από μέρους της διοίκησης του νησιού και γενικότερα της χώρας. Βάσει αυτού καταλήγει στο ότι το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου δεν είναι αξιοποιημένο στο έπακρο για την γενικότερη αειφορία του τουριστικού προϊόντος.

Μνεία για τα αποτελέσματα της παγκόσμιας πανδημίας Covid-19 έγινε από τον κ. Ζούρο αναφέροντας ότι υπήρξε αρνητική επίδραση αυτής στο πλαίσιο προβολής του Γεωπάρκου. Η δραματική μείωση των επισκεπτών στο νησί επέφερε ακόλουθη μείωση των πιθανών επισκεπτών του Μουσείου. Τονίστηκε, τέλος,η αξιοποίηση κονδυλίων τα οποία παρέχονται από το κράτος για την προβολή του Μουσείου και την κάλυψη των αναγκών του Γεωπάρκου από την επίδραση της πανδημίας Covid-19.

4ο κεφάλαιο Συζήτηση

Μετά από τηλεφωνική συνέντευξη με τον διευθυντή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου κ. Ζούρο λήφθηκαν πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία αυτού, με τη τουριστική επισκεψιμότητα αλλά και τις περαιτέρω δράσεις του Γεωπάρκου Λέσβου. Ο κ. Ζούρος λόγω των υπερβολικών απαιτήσεων της εργασίας του δεν μπόρεσε να επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό στα θέματα τα οποία θέσαμε προς συζήτηση. Παρ' όλα αυτά αφιέρωσε κάποιο από τον πολύτιμό του χρόνο για την τηλεφωνική συνέντευξη όπου και τόνισε τα πιο σημαντικά στοιχεία.

Αναφορικά με την τουριστική επισκεψιμότητα του Μουσείου και των πάρκων τα οποία βρίσκονται υπό την αιγίδα του Γεωπάρκου Λέσβου δεν μπορέσαμε να λάβουμε πολλές πληροφορίες. Αυτό το γεγονός είναι αποτέλεσμα της έλλειψης καταγραφής στατιστικών στοιχείων από μέρος του Μουσείου. Εάν υπήρχαν κάποια περαιτέρω στοιχεία επισκεψιμότητας κρίνονται μόνο βάσει επισκέψεων από σχολεία και πανεπιστήμια και επίσης πιθανά υπάρχουν στοιχεία βάσει εθνικότητας των επισκεπτών στα οποία όμως δεν μπορέσαμε να έχουμε πρόσβαση. Για αυτό τον λόγο δεν υπήρξε και συγκριτική άποψη σε σχέση με την επισκεψιμότητα προ και κατά τη διάρκεια των ετών όπου το νησί έχει επηρεαστεί από την πανδημία Covid-19. Τονίστηκε πάραυτα ότι η μειωμένη επισκεψιμότητα του νησιού μείωσε και τον πιθανό αριθμό επισκεπτών στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου.

Βασικό θέμα συζήτησης υπήρξε η προβολή του Μουσείου. Όπως καταγράφεται υπάρχουν δυνατότητες προβολής του Γεωπάρκου και του Μουσείου όμως δεν αξιοποιούνται στο έπακρο από μέρος της πολιτείας αλλά και των σημαντικών δράσεων τα οποία σχετίζονται με το σύνολο προβολής του νησιού. Υπάρχουν κενά στην προβολή που θα μπορούσαν να καλυφθούν και τονίστηκε μόνο η τοπική συνεργασία με γυναικείους συνεταιρισμούς και επιχειρήσεις του νησιού. Σε αυτό το σημείο τολμούμε να αναφέρουμε τη δυσαρέσκεια του διευθυντή του Μουσείου ως προς τους μηχανισμούς προβολής του μέσα από τους φορείς του νησιού στο σύνολό τους θεωρώντας ο ίδιος ότι θα μπορούσε να είναι πιο στοχεύμενη η υποστήριξη καθώς και πιο αποτελεσματική.

Συμμετοχή σε πολλαπλές δράσεις φαίνεται να λαμβάνει το Γεωπάρκο της Λέσβου με σκοπό την προβολή του στην παγκόσμια τουριστική αγορά. Αυτά τα δεδομένα πάρθηκαν μετά από αναζήτηση στο διαδίκτυο και όχι ως πληροφορίες από την συνέντευξη με τον κ. Ζούρο. Για παράδειγμα, η συμμετοχή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου με σκοπό την προβολή του στην παγκόσμια τουριστική αγορά πραγματοποιήθηκε στο περίπτερο του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων στη Διεθνή Έκθεση Τουρισμού του Βερολίνου – ITB 2020 τον Μάρτιο του 2020. Ο κ. Ζούρος παρουσιάζοντας στην κεντρική ομιλία τα Παγκόσμια Γεωπάρκα της UNESCO και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού αναφέρεται στη Λέσβο και στην προσπάθεια η οποία καταγράφεται για την ανάδειξη του Απολιθωμένου Δάσους αλλά και της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς του νησιού. Αντίστοιχα, για το 2021 η έκθεση πραγματοποιήθηκε ψηφιακά μέσω ειδικής ψηφιακής πλατφόρμας, προβάλλοντας το Γεωπάρκο της Λέσβου μαζί με τα υπόλοιπα 160 Παγκόσμια Γεωπάρκα UNESCO από 44 χώρες παγκόσμια.

Πηγή: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου (2021).

Εικόνα 10: Η αφίσα της ψηφιακής συνάντησης της Διεθνούς Έκθεσης Τουρισμού του Βερολίνου για το 2021 (ITB Berlin NOW)

Επίσης, σημειώνεται η προβολή του Μουσείου στο Ελληνικό Φόρουμ Γεωπάρκων που συντονίζει τις ενέργειες και τις δράσεις των περιοχών που αναγνωρίσθηκαν ως Γεωπάρκα στην Ελλάδα όπως είναι το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου από το 2000 και το σύνολο του νησιού της Λέσβου από το 2012. Μέσου του φόρουμ όπου συμμετέχει και το Γεωπάρκο της Λέσβου ενισχύονται οι προσπάθειες προβολής του, ανάδειξης των γεωλογικών μνημείων του αλλά και της γεωλογικής και γεωμορφολογικής κληρονομιάς της χώρας. Παράλληλα, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου αποτελεί έναν από τους τέσσερις φορείς ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Γεωπάρκων που μέρος των πρακτικών του είναι και η ανάδειξη και προβολή των μνημείων. Οι άλλοι τρεις φορείς είναι το Reserve Geologique de Haute-Provence της Γαλλίας, το Geopark Gerolstein/Vulkaneifel της Γερμανίας και το Maestrazgo Cultural Park της Ισπανίας.

Γενικότερα, καταγράφεται έντονη η δράση του Γεωπάρκου Λέσβου στο πλαίσιο προβολής του υπό την καθοδήγηση του κ. Ζούρου που είναι επίσης και Πρόεδρος του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων της UNESCO από το 2016. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και τα Γεωπάρκο Yanqing της Κίνας οδηγήθηκαν το 2015 σε διεθνές πρόγραμμα συνεργασίας ανταλλαγής τεχνογνωσίας και ο κ. Ζούρος συμμετέχει επί σειρά ετών σε Διεθνή Συνέδρια Γεωπάρκων προβάλλοντας συνεχώς την πολιτισμική και φυσική κληρονομια της Λέσβου. Πλέον συνεχίζει τη δράση του ως πρόεδρος του Παγκόσμιου Δικτύου Γεωπάρκων έως και το 2026.

Σειρά δράσεων όπως είναι οι αθλητικές δράσεις στο Γεωπάρκο Λέσβου οι οποίες έλαβαν χώρα στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος συνεργασίας Interreg V-A Ελλάδα – Κύπρος 2014-2020 είναι σημαντικό να επαναληφθούν. Οι δράσεις περιελάμβαναν σκυταλοδρομίες, αγώνες ορεινού τρεξίματος, ποδηλατικό μαραθώνιο και ορεινή ποδηλασία. Μέσω αυτών αλλά και άλλων αντίστοιχων δράσεων προβάλλεται το Γεωπάρκο Λέσβου, τα φυσικά τοπία και τα γεωλογικά μνημεία του νησιού.

Το έτος 2021 πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και της Υφυπουργού Τουρισμού στο Γεωπάρκο της Λέσβου. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε έπειτα από τη νομοθετική πρόβλεψη οικονομικής υποστήριξης των Ελληνικών Γεωπάρκων UNESCO για την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων και ανάδειξη των Γεωπάρκων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας μέσω του ΟΦΥΠΕΚΑ (Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής). Ο

οικοτουρισμός προωθείται μέσω της υπογραφής Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Τουρισμού, του ΥΠΕΝ (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας), του ΟΦΥΠΕΚΑ και της διαΝΕΟσις (μη κερδοσκοπικός ερευνητικός οργανισμός). Μέσα από αυτή τη συνάντηση δόθηκε η ευκαιρία συζήτησης και αναλυτικής εξέτασης με τους τοπικούς φορείς της Λέσβου στο πλαίσιο στρατηγικής προβολής και πρώθησης του πολιτισμικού και φυσικού πλούτου του νησιού. Για αυτούς τους σκοπούς όπως αναφέρεται σε δημοσίευμα της ψηφιακής εφημερίδας capital.gr (26/7/2021) το Υπουργείο Τουρισμού και ο ΕΟΤ ήδη τρέχουν την ειδική καμπάνια τουριστικής προβολής των νησιών του Βορείου Αιγαίου με τον τίτλο "Greek 4". Είναι σημαντικό για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου να προωθηθεί μέσω αυτής της τουριστικής προβολής του νησιού.

Σύμφωνα με την Πράξη GEO-IN: Γεωτουρισμός στα νησιωτικά γεωπάρκα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης Interreg κατά τα έτη 2017 έως και 2020, ακολουθήθηκε προσπάθεια κάλυψης κοινών στόχων και αναπτυξιακών αναγκών των τεσσάρων Γεωπάρκων, του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης και του Τμήματος Δασών Κύπρου. Σκοπός ήταν η ανάπτυξη του γεωτουρισμού και η ανάδειξη των γεωτουριστικών προορισμών για όλο το χρόνο. Με αυτόν τον τρόπο ενημερώθηκαν, εκπαιδεύτηκαν και προβλήθηκαν οι επιχειρηματίες των σχετικών περιοχών (Interreg, 2021).

Η συμμετοχή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου στο Greek Alternative Tourism & Gastronomy Workshop το 2021 όπου συμμετείχαν τουριστικοί πράκτορες και φορείς του τουρισμού από πολλές ευρωπαϊκές χώρες όπως από την Πολωνία, το Βέλγιο και τη Γερμανία λειτούργησε σύμφωνα με δημοσίευμα της iefimerida και των όσων είπε ο κ. Ζούρος σε συνέντευξή του υπέρ των ελληνικών επιχειρήσεων προσφέροντας τη γνωριμία των άλλων κρατών με το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Η συμμετοχή σε αντίστοιχες εκδηλώσεις προωθούν τα εναλλακτικά τουριστικά προϊόντα της Λέσβου και πραγματοποιούνται προκαθορισμένες διαδικτυακές συναντήσεις με το Μουσείο προωθώντας το Γεωπάρκο Λέσβου και συμμετέχοντας σε δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού.

Η πιο πρόσφατη προωθητική ενέργεια του Γεωπάρκου Λέσβου πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Γεωπάρκων το οποίο έλαβε χώρα σε ψηφιακή μορφή σε συνεργασία με την UNESCO στο Γεωπάρκο Jeju της Κορέας τον Δεκέμβριο του 2021. Σε αυτό το συνέδριο αναφέρθηκαν η ενεργειακή αναβάθμιση του Μουσείου,

οι εκπαιδευτικές δράσεις οι οποίες υλοποιούνται στο Απολιθωμένο Δάσος σχετικά με την κλιματική αλλαγή ευαισθητοποιώντας τους μαθητές, οι δράσεις διεθνούς συνεργασίας για την κατανόηση της κλιματικής κρίσης, οι δράσεις ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, η χαρτογράφιση των γεωτόπων της Λέσβου με την αξιοποίηση drones κ.ά. Σημαντική ήταν η συμμετοχή και η προώθηση των προσπαθειών του Μουσείου από τον κ. Ζούρο για την προβολή του νησιού ως τουριστικό προορισμό καθώς αξιοποιούνται τα γεωλογικά μνημεία, οι προστατευμένες περιοχές και τα πολιτιστικά μνημεία του τόπου με τη χρήση του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων.

Παρ' όλες τις σχετικές δράσεις οι οποίες καταγράφονται στο πλαίσιο προβολής του Γεωπάρκου Λέσβου και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, δεν παρουσιάζεται έντονη η προώθηση του νησιού από μέρους της πολιτείας και συγχρόνως η ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς του τόπου για την προσέλκυση τουριστικού προϊόντος στο πλαίσιο του γεωτουρισμού. Το ευγενικό παράπονο του κ. Ζούρου μας οδήγησε στην καταγραφή προτάσεων οι οποίες θα έχουν στόχο την προβολή του νησιού, των τοπικών προϊόντων αλλά και της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς που προσφέρει απλόχερα το Γεωπάρκο Λέσβου.

5ο κεφάλαιο: Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η διαδικασία διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς ορίζεται από τον Munos-Vinas (2005:13) ως «ο επαγγελματικός κλάδος που είναι αφιερωμένος στη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς για το μέλλον». Η αρνητική αντιμετώπιση της πολιτισμικής κληρονομιάς δεν έγκειται μόνο στο γεγονός της λεηλασίας και της μη προστασίας αυτής. Ένα είδος αρνητικής αντιμετώπισης είναι και η άγνοια ή η εγκατάλειψη της πολιτισμικής κληρονομιάς που συμπεριλαμβάνει ακόμη και τη μη προβολή αυτής (Πούλιος, 2010).

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου, ως μέρος του Γεωπάρκου της Λέσβου, είναι βασικός φορέας διαχείρισης της φυσικής κληρονομιάς του τόπου. Η αναγνώριση της διάστασης η οποία φέρει η πολιτισμική και φυσική κληρονομιά του Απολιθωμένου Δάσους σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνει και τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

Η συνεργασία των τοπικών επιχειρήσεων και των γυναικείων συνεταιρισμών της Λέσβου με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου έχει καταγραφεί και από τα όσα δήλωσε στη συνέντευξή του ο διευθυντής του Μουσείου κ. Ζούρος Νικόλαος. Παρ' όλα αυτά, προτείνεται η συνεχής συνεργασία με τους Δήμους του νησιού σε τοπικό επίπεδο και η συνεργασία με τους επιχειρηματίες του νησιού ώστε να προωθείται ο γεωτουρισμός. Οι εμπλεκόμενοι με το τουριστικό προϊόν του νησιού όπως είναι τα ταξιδιωτικά γραφεία, τα ξενοδοχεία και οι επιχειρήσεις τουρισμού προτείνεται να προωθούν κατά την ψηφιακή και έντυπη διαφήμισή τους το Γεωπάρκο και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Λέσβου. Αντίστοιχα, το Μουσείο δύναται να προωθεί τις υπηρεσίες τους και τα προϊόντα τους με τη μορφή εντύπου (διαφημιστικά φυλλάδια) όπου και αναφέρονται οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Στις ακτοπλοϊκές γραμμές που συνδέουν το Βόρειο Αιγαίο με την ηπειρωτική Ελλάδα προτείνεται να ακολουθηθεί προωθητική ενέργεια του Μουσείου και ανάδειξη της Φυσικής Κληρονομιάς του νησιού. Η ύπαρξη εκπτωτικών εισητηρίων για περισσότερα άτομα κατά την επίσκεψη στο Μουσείο και στις δράσεις του είναι γεγονός όπως φαίνεται και στην κεντρική ιστοσελίδα του Μουσείου. Όμως, η γνώση για την δυνατότητα έκπτωσης αποκτάται μόνο εφόσον βρεθεί κάποιος στο σημείο αγοράς εισητηρίου; Αυτό χρειάζεται να ενισχυθεί με την προώθηση της εκπτωτικής δυνατότητας σε όλα τα δυνατά σημεία προβολής του, όπως είναι στη διαφήμιση των τουριστικών γραφείων, σε

έντυπη μορφή εντός των ακτοπλοϊκών γραμμών οι οποίες σχετίζονται με το Βόρειο Αιγαίο ή ακόμη και μέσω της ψηφιακής διαφήμισης του Μουσείου.

Η προσέλκυση των επισκεπτών και η αύξηση της ζήτησης υπηρεσιών οδηγούν στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας προβάλλοντας παράλληλα και τα τοπικά προϊόντα αυτής. Ανάλογες δράσεις χρειάζονται να πραγματοποιούνται συχνά με σκοπό ακόμη και τη διαφήμιση της περιοχής λόγω των δράσεων αυτών (εκδηλώσεις, αγώνες, πολιτιστικές επισκέψεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις κ.ά.) μέσα από τα πολλαπλά δημοσιεύματα τα οποία εμφανίζονται πριν, κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το τέλος των δράσεων.

Σύμφωνα με τον κ. Ζούρο η πολιτεία χρειάζεται να ασχοληθεί πιο ενεργά στη συζήτηση προοπτικών ανάδειξης του Γεωπάρκου της Λέσβου. Η πανδημία του κορωνοϊού είχε και θα έχει άνευ προηγουμένου αντίκτυπο στα μουσεία σε όλο τον κόσμο. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου φιλοξενεί ιδιαίτερης πολιτισμικής και φυσικής αξίας απολιθώματα τα οποία ο επισκέπτης δύναται να γνωρίσει απλώς με μία επίσκεψη. Η προώθηση αυτής της κληρονομιάς από μέρους της πολιτείας χρειάζεται να είναι στην πρώτη γραμμή. Προτείνεται η συνέχιση της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο δράσεων τουρισμού με την δημουργία δωρεάν πρόσβασης στα μέσα διάθεσης της πληροφόρησης φυσικού ή ηλεκτρονικού τύπου. Προτείνεται λοιπόν για το νησί της Λέσβου η δημιουργία εξατομικευμένης τουριστικής πληροφόρησης, η δημιουργία διαδραστικού τουριστικού οδηγού με την μορφή μίας εφαρμογής για κινητά τηλέφωνα και η ενίσχυση των διαδικτυακών πλατφορμών ενημέρωσης.

Η αξιοποίηση της φυσικής, ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού ορίζεται ως σημαντικός μοχλός ανάπτυξης μέσω της προώθησης αυτής. Το Γεωπάρκο Λέσβου διαθέτει μοναδικά στοιχεία στην Ευρώπη μέσω των πολύτιμων ευρημάτων σε απολιθώματα κορμών τα οποία υπάρχουν χιλιάδες χρόνια ως κρυμμένοι θυσαυροί του νησιού. Ακόμη και η προσφορά του σκάφους «ΝΗΣΙΩΠΗ» χρειάζεται τη δέουσα προώθηση σε όλο τον κόσμο με την πολιτεία να κατανοήσει τη σημασία αυτής της κληρονομιάς η οποία δύναται να αναπτύξει το νησί ως κεντρικό παγκόσμιο σημείο γεωτουρισμού και γενικότερα τουριστικού προϊόντος υψηλής αξίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Ανδριώτης, Κ. (2008). *Αειφορία και εναλλακτικός Τουρισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης

Βαρβαρέσος, Σ. (2000), Τουρισμός: Έννοιες, μεγέθη, δομές -Η ελληνική πραγματικότητα, Αθήνα: Προπομπός

Βαρβαρέσος, Σ. (2013). *Οικονομική του τουρισμού*. Αθήνα: Προπομπός.

Βελιτζέλος, Ε., & Ζούρος, Ν. (2000). *Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου*. Εκδόσεις Τοπίο, Αθήνα.

Βελιτζέλος, Ε., Ζούρος, Ν. & Βελιτζέλος, Δ. (2001^{α}). *Συμβολή στη μελέτη της παλαιοχλωρίδας του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.* Διεθνές Συνέδριο: Προσατευόμενες Φυσικές Περιοχές και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σίγρι Λέσβου 24-26/9/1999, σσ. 160-169.

Βελιτζέλος, Ε., Ζούρος, Ν. Σεραΐδης, Π. & Κοντής, Ε. (2001^{β}). *Το γεωπάρκο Σιγρίου – Συμβολή στη μελέτη, ανάδιεξη και διαχείριση του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.* Διεθνές Συνέδριο: Προσατευόμενες Φυσικές Περιοχές και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σίγρι Λέσβου 24-26/9/1999, σσ. 263-278.

Γαγάνη, Κλ., Κεχρινιώτη, Ν., Κουκούλα, Π., Κεχρινιώτης, Π., Γαλής, Ε., Πετσίδη, Ε., και συν. (2020). Το Γεωπάρκο της Λέσβου είμαστε «εμείς». *Open Schools Journal for Open Science. 3*. https://doi.org/10.12681/osj.24350.

Διονυσοπούλου, Π. (2012). *Ευρωπαϊκή τουριστική πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Ζερβού, Ε., Μ., Σκαλοχωρίτου, Γ., & Διγιδίκης, Γ. (2020). Το Γεωπάρκο της Λέσβου είμαστε «εμείς». *Open Schools Journal for Open Science, 3*(7).

Ζούρος, Ν. (2005). *Γεωπεριβαλλον και περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαιδευτικά προγράμματα σε γεωπάρκα,* 1ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου 2005

Ζούρος, Ν. (2006). *Οδηγός Πάρκου Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου*. Λέσβος.

Ζούρος, Ν., & Ιωσηφίδης, Θ (2002). *Επιπτώσεις της διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής στην τοπική ανάπτυξη. Το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου.* Συνέδριο: Προστατευμένες Περιοχές και Τοπική Ανάπτυξη Σίγρι 18-20/7, σσ. 77-106.

Θεοδοσίου-Δρανδάκη, Ε. (2018). Framework for the geosites selection according to the International Union of Geological Sciences (IUGS), and the European Association for the Conservation of Geological – Geomorphological heritage (ProGEO). First phase: an attempt for a country framework. *Bulletin of the Geological Society of Greece, 34*(2), 795-802. https://doi.org/10.12681/bgsg.17702

ΙΝΣΕΤΕ (2021). *Διεθνείς Αεροποτικές Αφίξεις: 2019-2020 Β' Μέρος- Ανάλυση κύριων χωρών*. (επιμ. Ευαγ. Λάμπρου, Δρ. Άρης Ίκκος). INSETE Intelligence.

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. & Γκρίμπα, Ελ. (2011). *Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού*. Αθήνα: Κριτική.

Λαγός, Δ. (2016). *Θεωρητικές προσεγγίσεις στον Τουρισμό*. Αθήνα: Κριτική.

Λαλούμης, Δ. (2015). Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Παπανικολάου Δ.Ι. & Σίδερης, Σ.Ι. (2007). Γεωλογία η επιστήμη της γης. Αθήνα

Πούλιος, Ι. (2010). Εισαγωγή στη διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς: Ορολογία, έννοια και μοντέλα διαχείρισης. *Αρχαιογνωσία, 16,* 321-340.

Φίλιας, Β. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα, Gutenberg.

Ξενόγλωσση

Aynalem, S., Birhanu, K., Tesefay, S. (2016). Employment Opportunities and Challenges in Tourism and Hospitality Sectors. *Journal of Tourism and Hospitality, 5*, doi: 10.4172/2167-0269.1000257.

Bouzekraoui, H., Barakat, Ah., Youssi, M. L., Touhami, F., Mouaddine, At., Hafid, A. & Zwoliński, Z. (2018). Mapping geosites as gateways to the geotourism management in central high-atlas (Morocco). *Quastiones Geographicae, 37*(1)

Buhalis D., & O'Connor, P., (2005), Information Communication Technology - Revolutionising Tourism. *Tourism Recreation Research, 30*(3), 7-16.

Buhalis, D. & R. Law (2008) Progress in Tourism Management: Twenty Years On and 10 Years After the Internet: The State of eTourism Research. *Tourism Management, 29*(4), 609-623.

Buhalis, D. (2000) Marketing the Competitive Destination of the Future. *Tourism Management, 21*(1), 97-116.

Buhalis, D. (2003). *eTourism: information technology for strategic tourism management.* Financial Times/ Prentice Hall.

C. Neto de Carvalho & Joanna Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism. Proceedings of the VIII European Geoparks Conference*, Idanha-a-Nova, 14-16 September 2009 (Portugal)

Camilleri, M. A. (2018). *The Tourism Industry: An Overview. In Travel Marketing, Tourism Economics And The Airline Product* (Chapter 1, Pp. 3-27). Cham, Switzerland: Springer Nature

Csaszar, G., Kazmer, M., Erdei, B. & Magyar, I. (2009). *A possible Late Miocene fossil forest PaleoPark in Hungary. Carnets de Géologie / Notebooks on Geology* – Book 2009/03 (CG2009_B03), Chapter 11, 121-133.

de Freitas, F. I., Rocha de Carvalho, G., K., Hessel, M. H. (2009). *Amazing and rare fossils in Brazilian northeast Hinterland: the differential of the Araripe Geopark, In: de Carvalho & Rodrigues (2009). New challenges with geotourism.* Proceedings of the VIII European Geoparks Conference, pp.66-70

Dowling RK, Newsome D (eds) (2010) *Global geotourism perspectives*. Goodfellow Publishers, Oxford

Dowling, R. (2010). *Geotourism's Global Growth. Geoheritage, 3*, 1-13. 10.1007/s12371-010-0024-7.

Dowling, R. K. (2009). The Growth of Global Geotourism In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism.* Proceedings of the VIII European Geoparks Conference, pp. 24-30

Gonzalez-Tejada, C., Yi Du, Mark Read, Yves Girault (2017). From nature conservation to geotourism development: Examining ambivalent attitudes towards UNESCO directives with the global geopark network. *International Journal of Geoheritage,* 5(2), pp.1 - 20.

Haraldsson, H. V. & Ólafsdóttir, R. (2018). Evolution of tourism in natural destinations and dynamic sustainable hresholds over time. *Sustainability, 10*, 4788.

Iliopoulos, G., Svana, K. & Fassoulas, Ch. (2009). Sirenian findings from the Psiloritis Geopark, Crete, Greece. In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism. Proceedings of the VIII European Geoparks Conference*, p.143.

IRTS (2008). *International Recommendations for Tourism Statistics*. Department of Economic and Social Affairs, New York: United Nations.

Matshusa, K., Thomas, P. & Leonard, L., 2020, 'Developing a scale for measuring influential factors towards geotourism development', *Acta Commercii* 20(1), a861. https://doi.org/10.4102/ ac.v20i1.861

Mouriki, D. & Fassoulas, Ch. (2009). Quantitative assessment of Psiloritis' geotopes with emphasis on protection and geotourism (Crete, Greece). In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism*. Proceedings of the VIII European Geoparks Conference, pp.90-93.

Newsome, D. & Dowling, R.K. (2010). *Geotourism: the tourism of geology and landscape*. Goodfellow Publishers, Oxford

Ólafsdóttir, R. & Tverijonaite, E. (2018). Geotourism: A systematic literature review. *Geosciences, 8*, 234.

Olafsdottir, R. (2019). Geotoyrism. *Geosciences, 9*(48), doi:10.3390/geosciences9010048

Patzak, M. (2009). *UNESCO and the Global Geoparks Network – geological heritage and sustainable development world wide. In: de Carvalho & Rodrigues (2009). New challenges with geotourism.* Proceedings of the VIII European Geoparks Conference, pp.36-38

Petrevska, B. & Manasieva Gerasimova, V. (2012). Tourism in Regional Development: Empirical Evidence. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences, 5*(2), 6-20.

Robson, C. (2007). How to Do a Research Project: A Guide for Undergraduate Students. *Qualitative Research in Psychology, 4*(4), 349–349. doi:10.1080/14780880701533319

Ross Dowling and David Newsome Handbook of geotourism, *Geotourism: definition, characteristics and international perspectives*

Sánchez-Moya Y, Álvarez-Vázquez C, Carcavilla L & Sopeña A (2021). Geoconservation and geotourism on fossil forest of the Aragoncillo Range, Molina-Alto Tajo UNESCO Global Geopark (central Spain). *Geoconservation Research. 4*(1):266-277. doi: 10.30486/gcr.2021.1915357.1066

Tao Xu Zhenyang Wu Anze Chen [online presentation]. Twenty-four models of Geotourism.

Todorov, T. & Wimbledon, William. (2004). Geological heritage conservation on international, regional, national and local levels. *Polish Geological Institute Special Papers, 13*, 9-12.

Triarchi, E. & K. Karamanis (2017) Alternative Tourism Development: A Theoritical Background. *World Journal of Business and Management, 3*(1), 35-54.

Wang D., Qin M., Liu L., Liu L., Zhou Y., Zhang Y., Huang P.,Xue J., Zhang S. & Meng M. (2019). The most extensive Devonian fossil forest with small lycospid trees bearing the earliest stigmarian roots. *Curr. Biol., 29,* 2604-2615.

Zafeiropoulos, G.; Drinia, H.; Antonarakou, A.; Zouros, N. (2021). From Geoheritage to Geoeducation, Geoethics and Geotourism: A Critical Evaluation of the Greek Region. *Geosciences, 11,* 381. https://doi.org/10.3390/geosciences11090381

Zouros N. & McKeever, P. (2009). European Geoparks Network and Geotourism, In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism. Proceedings of the VIII European Geoparks Conference,* pp.19-23

Zouros, C. (2009). Geotourism development in the Lesvos Petrified Forest Geopark, In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism*. *Proceedings of the VIII European Geoparks Conference,* pp.90-93.

Zouros, N. (2004). The European Geoparks Network. Geological heritage protection and local development. *Episodes*, *27*(3), 165-171.

Zouros, N. (2007). Geomorphosite assessment and management in protected areas of Greece. The case of the Lesvos island – coastal geomorphosites. *Geographica helvetica. 62,* 169-180. https://doi.org/10.5194/gh-62-169-2007.

Zouros, S. Pavlides, N. Soulakellis, A. Chatzipetros, K. Vasileiadou, I. Valiakos .& K. Bentana. Using active faults for raising public awareness and sensitisation on seismic hazard: a case study from Lesv os Geopark, NE Aegean Sea, Greece N. In: de Carvalho & Rodrigues (2009). *New challenges with geotourism*. Proceedings of the VIII European Geoparks Conference, pp.148-153.

Frey, M. L. (2021). Geotourism—Examining Tools for Sustainable Development. *Geosciences, 11*(30), 1-28. https://doi.org/10.3390/geosciences11010030

Peppe, M., L., Lutz, J. D., *et al.* (2014). Remnants of an ancient forest provide ecological context for Early Miocene fossil apes. *Nat Commun, 5,* 3236. https://doi.org/10.1038/ncomms4236

Pourfaraj, A., Ghaderi, E., Jomehpour, M. *et al.* (2020). Conservation Management of Geotourism Attractions in Tourism Destinations. *Geoheritage 12,* 80 https://doi.org/10.1007/s12371-020-00500-4

Διαδικτυακές πηγές

Buhalis, D., Costa, C. & Panyik, E. (2013). *Trends in European Tourism Planning and Organization, Channel View Publications, Bristol*. Διαθέσιμο στο: http://ow.ly/pLC6U. 10.13140/2.1.1880.8642 [29/11/2021]

Díaz-Martínez, Enrique & Brilha, José & Brocx, Margaret & Erikstad, Lars & García-Cortés, Ángel & Wimbledon, William. (2016). *Global Geosites: an active and partially achieved geoheritage inventory initiative, waiting to regain official recognition.* Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/322628518 [1/12/2021]

Interreg (2021). GEO-IN: *Γεωτουρισμός στα νησιωτικά γεωπάρκα*. Διαθέσιμο στο: https://greece-cyprus.eu/%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B1/geo-in-%ce%b3%ce%b5%cf%89%cf%84%ce%bf%cf%85%cf%81%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b1-%ce%bd%ce%b7%cf%83%ce%b9%cf%89%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%b3%ce%b5%cf%89%cf%80%ce%ac%cf%81%ce%ba/ [29/12/2021].

IUGS (2021). IUGS - International Union of Geological Sciences. Διαθέσιμο στο: https://www.iugs.org/history [3/12/2021]

Muños-Viñas, S. (2005). *Contemporary Theory of Conservation*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.

ProGEO (2021). ProGEO. Διαθέσιμο στο: http://www.progeo.ngo/ [1/12/2021]

UNEP (2021). *Barcelona Convention and Protocols*. Διαθέσιμο στο: https://www.unep.org/unepmap/who-we-are/barcelona-convention-and-protocols [22/12/2021]

UNESCO (2021). *UNESCO Global Geoparks (UGGp).* Διαθέσιμο στο: https://en.unesco.org/global-geoparks/how-to-become-geopark [1/12/2021]

UNWTO (2019) I*nternational Tourist Arrivals Reach 1.4 Billion Two Years Ahead Of Forecasts*. Διαθέσιμο στο:https://Www.Unwto.Org/PressRelease/2019-01-21/International-Tourist-Arrivalsreach-14-Billion-Two-Years-AheadForecasts [18/11/2021]

UNWTO (2021). *e-Library*. Διαθέσιμο στο: https://www.e-unwto.org [20/12/2021]

Working for People and Nature (2016) *Τομείς δράσης IUCN*. Διαθέσιμο στο: https://www.iucn.org/about/programme-work-and-reporting/programme [1/12/2021]

ΕΚΒΥ (2006). *Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων*. Διαθέσιμο online στο http://www.ekby.gr [10/9/2021].

Ι.Γ.Μ.Ε. (2021). *Γεωδιατήρηση.* Διαθέσιμο στο: https://www.igme.gr/geoheritage/gammaepsilonomegakappalambdaetarhoomicronnuomicronmuiotaalpha.html [2/12/2021]

ΙΝΣΕΤΕ (2018) *Η Συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία*. Διαθέσιμο στο: https://insete.gr/studies/ [15/11/2021]

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου (2021). *Το Γεωπάρκο Λέσβου στη Διεθνή Τουριστική Έκθεση ITB του Βερολίνου ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ ΩΣ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ.* Διαθέσιμο στο: https://www.lesvosmuseum.gr/news-and-events/geoparko-lesboy-sti-diethni-toyristiki-ekthesi-itb-toy-berolinoy-proboli-tis-lesboy [26/12/2021]

Προκοπίου Δ.(2019). *Φέρουσα ικανότητα ως εργαλείο τουριστικής πολιτικής*. Διαθέσιμο στο: https://traveldailynews.gr/columns/article/3460 [18/11/2021]

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο συνέντευξης

Προσωπικά στοιχεία

•Πως ονομάζεστε;

•Τι θέση κατέχετε;

•Πόσα χρόνια εργάζεστε στο χώρο;

Πληροφορίες για το απολιθωμένο δάσος και τους επισκέψιμους χώρους

•Ποια πάρκα υπάρχουν; Πείτε μας δυο λόγια για αυτά.

•Πότε, πως και από ποιόν ξεκίνησε η δημιουργία τους

•Τι δυνατότητες υπάρχουν για προσφορά στον τουρίστα μέσα από τα πάρκα της Λέσβου;

•Πως γίνεται η προσέγγιση από ξηράς ή θαλάσσης;

•Υπάρχει δυνατότητα καταγραφής της επισκεψιμότητας; Με ποιον τρόπο γίνεται αυτό;

•Υπάρχουν στοιχεία τα οποία θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε στην διπλωματική;

•Το είδος των τουριστών, οι ηλικίες τους μπορούν να καταγραφούν; Υπάρχει κάποιο σύστημα καταγραφής τέτοιων στοιχείων;

•Γνωρίζουμε την επισκεψιμότητα σε κατηγορίες τουριστών όπως οργανωμένες επισκέψεις σχολείων, ομάδες (γκρουπ) επισκεπτών κτλ;

•Υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης των επισκεπτών του νησιού την καλοκαιρινή περίοδο του 2021 με την ποσότητα επισκεπτών στα πάρκα και στο Μουσείο Απολιθωμένου Δάσους;

Η δυνατότητα ανάπτυξης του γεωτουρισμού στο νησί

•Ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους προβάλλονται τα πάρκα;

•Υπάρχει κινητικότητα του Μουσείου στα μέσα μαζικής δικτύωσης;

•Η διαφήμιση του νησιού περιλαμβάνει τα πάρκα;

- Η διαφήμιση των πάρκων με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται;

- Η υποστήριξη του νησιού γενικότερα είναι έμπρακτο γεγονός ή έχετε να προτείνετε κάποιες διαφοροποιήσεις;

- Γενικότερα τι προτάσεις θα κάνατε για την καλύτερη διαφήμιση της περιοχής;

- Υπάρχει συνεργασία με τους τοπικούς φορείς στο πλαίσιο διαφήμισης και προσέλκυσης επισκεπτών; Εάν ναι με ποιο τρόπο επιτυγχάνονται; Εάν όχι, γιατί συμβαίνει αυτό κατά τη γνώμη σας και τι χρειάζεται να αλλάξει;

- Υπάρχει συνεργασία με τις τοπικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο διαφήμισης και προσέλκυσης επισκεπτών; Εάν ναι με ποιο τρόπο επιτυγχάνονται; Εάν όχι, γιατί συμβαίνει αυτό κατά τη γνώμη σας και τι χρειάζεται να αλλάξει; (π.χ. κοινή προβολή)

- Ποια είναι τα σημεία που χρειάζονται βελτίωση σχετικά με την προσέγγιση ειδικά γεωτουριστών, εάν υπάρχουν;

- Το απολιθωμένο δάσος Λέσβου είναι αξιοποιημένο στο έπαρκο στο πλαίσιο της γενικότερης αειφορίας του τουριστικού προϊόντος;

- Ποια η αρνητική επίδραση της πανδημίας στο πλαίσιο προβολής των πάρκων;

- Υπάρχει κάποια πρόβλεψη για το μέλλον για την κάλυψη των αναγκών των πάρκων στο πλαίσιο της πανδημίας Covid-19; Εάν ναι με ποιο τρόπο επιτυγχάνονται; Εάν όχι, γιατί συμβαίνει αυτό κατά τη γνώμη σας και τι θα προτείνατε;

Σας ευχαριστώ ειλικρινά για τη διάθεσή σας!